

การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย

โดย

นายวรพันธุ์ สุวัณณุสส์
รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก
กระทรวงมหาดไทย

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรหลักสูตร วปอ.รุ่นที่ 60
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560 - 2561

บทคัดย่อ

เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นายวรพันธุ์ สุวัณณุสส์ **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก

“ผู้สูงอายุ” ถือเป็นกลุ่มประชากรที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ 11 ข้อ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 นโยบายข้อ 3. การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ ได้ระบุถึงการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัย

คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ.2564 ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์” (Completed Aged Society) คือ มีประชากรที่เป็นผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายๆ ด้าน อาทิ ทรัพยากรแรงงานการผลิตลดลง งบประมาณใช้จ่ายด้านสาธารณสุขที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอันเกิดจากรายได้เลี้ยงชีพหลังเกษียณไม่เพียงพอ ฯลฯ เป็นต้น

สำหรับจังหวัดนครนายกกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Completed Aged Society) ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายและมาตรการด้านสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัยของจังหวัดให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วถึงผู้สูงอายุทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแล ช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรีและความมั่นคงของชีวิต ตอบสนองกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก เพื่อเป็นแนวทางในการจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทยตลอดจนรองรับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย

Abstract

Title Social Welfare Management for an Aging Society

Field Social - Psychology

Name Woraphan Suwannus **Course** NDC **Class** 60

“Seniors” are the group of population that The Royal Thai Government has put special attention in looking after and improving their quality of life. The preparation for an aging Thai society has been laid out in the Policy No. 3 - Reducing Social Inequality and Creating Opportunities to Access Public Services - of the Cabinet’s 11 - point Policy Statement addressed to the National Legislative Assembly on 12 September 2014.

Thailand is expected to reach the “Completed Aged Society”, namely 20 or more per cent of the entire population are seniors, by 2021. An aging society brings with it many challenges, such as decrease in national workforce, increase in public health spending and limited quality of life as a result of inadequate earnings after retirement, among others.

Likewise, it is forecasted that the province of Nakhon Nayok would join the aforesaid trend. The researcher recognizes the importance of developing proper social welfare policies and measures to ensure efficiency and quality of service for all seniors so they could be taken care of, assisted and could live a good, dignified and secured life. This research is intended to fulfil the need and respond to the challenges facing the seniors living in the province with the aim to be a case study for Thailand’s management of social welfare in a new aging society.

คำนำ

โครงการวิจัย “การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมและแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก เนื่องจากจังหวัดนครนายกกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Completed Aged Society) ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายและมาตรการด้านสวัสดิการสังคม เพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัยของจังหวัดให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วถึงผู้สูงอายุทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเตรียมการให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแล ช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรี และความมั่นคงของชีวิตตอบสนองกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุประเทศไทยตลอดจนรองรับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยต่อไป

(นายวรพันธุ์ สุวัณณุสส์)

นักศึกษาระดับปริญญาโท วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
คำจำกัดความ	4
บทที่ 2	6
สถานการณ์ผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก	6
แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
สถานการณ์ผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป)	6
สถานะความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ	7
ผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม	8
ปัญหาสังคม	9
สถานการณ์ผู้สูงอายุพิการ	10
ปัญหาผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป)	11
แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและความต้องการของผู้สูงอายุ	12
กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	15
แนวคิดเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม	21
การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	25
งานวิจัยและผลงานที่เกี่ยวข้อง	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
บทที่ 3	ระเบียบวิธีการวิจัย	37
บทที่ 4	การศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก	40
	การเก็บข้อมูลผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในพื้นที่	40
	จังหวัดนครนายก	
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	52
	สรุปผลการวิจัย	52
	ข้อเสนอแนะ	54
	ข้อเสนอแนะรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม	56
	ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป	56
	บรรณานุกรม	57
	ภาคผนวก	59
	ประวัติย่อผู้วิจัย	65

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถานการณ์ผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป)	6
2-2	สถานะความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ	7
2-3	สถานการณ์ผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม	8
2-4	สถานการณ์ผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ	9
2-5	ปัญหาสังคม	9
2-6	สถานการณ์ผู้สูงอายุที่พิการ	10
2-7	ปัญหาผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป)	11
4-1	แสดงเพศ	41
4-2	แสดงอายุ	41
4-3	แสดงสถานภาพผู้สูงอายุ	41
4-4	แสดงระดับการศึกษา	42
4-5	การประกอบอาชีพ	43
4-6	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	43
4-7	สรุปข้อมูลระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก จำแนกรายด้าน	44
4-8	จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ ด้านการศึกษา	45
4-9	จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพอนามัย	46
4-10	จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ ด้านที่อยู่อาศัย	47

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4-11	จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการ ได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ ด้านการทำงานและการมีรายได้	48
4-12	จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการ ได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ ด้านความมั่นคงทางสังคม	49
4-13	จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการ ได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ ด้านบริการสังคม	50
4-14	จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการ ได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ ด้านนันทนาการ	51
5-1	สรุปข้อมูลระดับความต้องการ ได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก จำแนกรายด้าน	52

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2558 โดยสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่สัดส่วนของประชากรวัยเด็กและวัยทำงานกลับมีทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งในอนาคตอันใกล้ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ประชากรมีอายุเฉลี่ยยืนยาวขึ้น ในปี พ.ศ.2559 ประเทศไทยมีประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 10.78 ล้านคน เป็นผู้สูงวัยต้น อายุ 60 – 69 ปี 6.14 ล้านคน (ร้อยละ 57) ผู้สูงวัยกลาง อายุ 70 – 79 ปี 3.15 ล้านคน (ร้อยละ 29.28) ผู้สูงวัยปลาย อายุ 80 ปีขึ้นไป 1.47 ล้านคน (ร้อยละ 13.72) คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ.2564 ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์” (Completed Aged Society) คือ มีประชากร ที่เป็นวัยสูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และอีก 10 ปี ก็จะกลายเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) คือ มีประชากรที่เป็นวัยสูงอายุมากกว่าร้อยละ 28 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2556, 2557) การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายๆ ด้าน อาทิ ทรัพยากรแรงงาน การผลิตลดลง งบประมาณใช้จ่ายด้านสาธารณสุขที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอันเกิดจากรายได้เลี้ยงชีพหลังเกษียณไม่เพียงพอ ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้นปัจจุบัน “ผู้สูงอายุ” จึงถือเป็นกลุ่มประชากรที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ 11 ข้อ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 นโยบายข้อ 3. การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ ได้ระบุถึงการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัย เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีเงินหรือกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต โดยจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้าน สถานพักฟื้น และโรงพยาบาล ที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว รวมทั้งพัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ อีกทั้ง รัฐบาลได้ดำเนินการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยกำหนดให้มียุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้คนทุกกลุ่มในสังคม และสร้างโอกาสการเข้าถึง

บริการทางสังคมอย่างทั่วถึง รวมไปถึงการเสริมสร้างพลังทางสังคม และการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมอีกด้วย

สำหรับจังหวัดนครนายก มีประชากรที่มีสัญชาติไทยตามข้อมูลทะเบียนราษฎร พ.ศ.2560 จำนวน 258,577 คน มีผู้สูงอายุ จำนวน 46,799 คน คิดเป็นร้อยละ 18.05 ของประชากรทั้งจังหวัด ซึ่งในอีกไม่นาน จังหวัดนครนายกจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Completed Aged Society) จึงจำเป็นต้องกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัยของจังหวัด ให้มีประสิทธิภาพ และครอบคลุมทั่วถึงผู้สูงอายุทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรี และความมั่นคงของชีวิต โดยทุกภาคส่วนของจังหวัดนครนายก ควรต้องร่วมกันสนับสนุน สร้างเสริมพัฒนา และขับเคลื่อนให้เกิดระบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย มีการเตรียมความพร้อมประชากรเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม ครอบคลุมทั่วถึงผู้สูงอายุทุกกลุ่มเป้าหมาย มีความยั่งยืน ตลอดจนการบูรณาการด้านงบประมาณ และแหล่งทุนต่าง ๆ เพื่อการจัดกิจกรรมให้บรรลุตรงตามหลักการสวัสดิการสังคม และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาหารูปแบบและแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก ตลอดจนรองรับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนขั้นพื้นฐาน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการเป็นสังคมสูงวัยที่มีความมั่นคง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก
2. เพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาและความต้องการด้านการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดนครนายก เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย สำหรับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ รวมไปถึงการจัดทำโครงการเพื่อบรรจุแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายของรัฐบาล เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่

- 1) การศึกษา (Education)
 - 2) สุขภาพอนามัย (Health Care)
 - 3) ที่อยู่อาศัย (Housing)
 - 4) การทำงานและการมีรายได้ (Employment and Income Maintenance)
 - 5) ความมั่นคงทางสังคม (Social Security)
 - 6) บริการสังคม (General Social Services)
 - 7) นันทนาการ (Recreation)
2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก 4 อำเภอ จำนวน 370 ราย
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่เดือนมกราคม - พฤษภาคม 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการทำวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและความต้องการของผู้สูงอายุ กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก หาแนวทางรูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของจังหวัดนครนายก โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร เว็บไซต์ หนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครนายก ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ อำเภอปากพลี โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจข้อมูลแบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก
2. เพื่อเสนอรูปแบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก ซึ่งสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นแนวทางในการจัดรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก ได้อย่างเหมาะสม และยั่งยืน
3. จังหวัดนครนายกมีข้อมูลด้านความต้องการในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในระยะยาวต่อไป
4. ผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก สามารถได้รับการสวัสดิการสังคมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดความมั่นคงทางสังคมและเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

คำจำกัดความ

ผู้สูงอายุ	หมายถึง	ผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิง
การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย	หมายถึง	สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย

สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์	หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมี ประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของ ประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้น เข้าสู่ สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์
สังคมสูงวัยระดับสุดยอด	หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมี ประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 20 ของ ประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคม สูงวัยระดับสุดยอด
สวัสดิการสังคม	หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความ มั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็น พื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและ พึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรมและให้ เป็นไปตามมาตรฐาน โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมี ส่วนร่วม ในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550)
รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม	หมายถึง การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดสวัสดิการ สังคมที่เหมาะสม ทั่วถึง เท่าเทียม มีมาตรฐาน เป็นรูปแบบที่มีความหลากหลาย เป็นสวัสดิการ แบบทางเลือกให้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในสังคม

บทที่ 2

สถานการณ์ผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถานการณ์ผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป)

จังหวัดนครนายกมีผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) รวมจำนวน 43,975 คน คิดเป็นร้อยละ 17.19 ของจำนวนประชากรในจังหวัดทั้งหมด หญิงจำนวน 25,049 คน ชายจำนวน 18,926 คน ส่วนใหญ่เป็นช่วงอายุตั้งแต่ 60 - 69 ปี จำนวน 23,108 คน คิดเป็นร้อยละ 52.55 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 70 - 79 ปี จำนวน 13,415 คน คิดเป็นร้อยละ 30.51 ช่วงอายุ 80 - 89 ปี จำนวน 6,312 คน คิดเป็นร้อยละ 14.35 ช่วงอายุ 90 - 100 ปี จำนวน 1,058 คน คิดเป็นร้อยละ 2.41 และช่วงอายุตั้งแต่ 100 ปีขึ้นไป จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 0.18 (ที่มา : กรมการปกครอง ข้อมูล ณ ปี พ.ศ.2559)

ตารางที่ 2-1 : สถานการณ์ผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป)

หน่วยนับ : คน

สถานการณ์ผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป)	คิดเป็น %	รวม	จำนวน	
			หญิง	ชาย
1. อายุ 60 – 69 ปี	52.55	23,108	12,674	10,434
2. อายุ 70 – 79 ปี	30.51	13,415	7,719	5,696
3. อายุ 80 – 89 ปี	14.35	6,312	3,917	2,395
4. อายุ 90 – 100 ปี	2.41	1,058	689	369
5. อายุ 100 ปีขึ้นไป	0.18	82	50	32
รวม	100	43,975	25,049	18,926

สถานะความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ

จังหวัดนครนายกมีผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ขึ้นไป) ที่ประสบปัญหาด้านสถานะความเป็นอยู่ จำนวน 505 คน คิดเป็นร้อยละ 1.15 ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัวยากจน/ยากลำบาก จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 0.56 รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่มีที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง/สภาพที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมต่อการพักอาศัย จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 0.25 ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพัง/ไม่มีผู้ดูแล/ถูกทอดทิ้ง จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 0.12 ผู้สูงอายุที่ดูแลบุคคลในครอบครัวที่เป็นเด็ก ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้พิการ และจิตเวช จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 0.12 ผู้สูงอายุที่ต้องเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 0.09 และผู้สูงอายุที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ไม่มีบัตรประชาชน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.007

ตารางที่ 2-2 : สถานะความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ

หน่วยนับ : คน

สถานะความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ	คิดเป็น % เทียบจากจำนวน วัยผู้สูงอายุ 43,975 คน	รวม	จำนวน	
			หญิง	ชาย
1. ผู้สูงอายุที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ไม่มีบัตรประชาชน	0.007	3	2	1
2. อยู่กับครอบครัวยากจน/ยากลำบาก	0.56	246	142	104
3. อยู่คนเดียวตามลำพัง/ไม่มีผู้ดูแล/ถูกทอดทิ้ง	0.12	54	28	26
4. ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง/สภาพที่อยู่อาศัยไม่ เหมาะสมต่อการพักอาศัย	0.25	109	61	48
5. ดูแลบุคคลในครอบครัวที่เป็นเด็ก ผู้ป่วย เรื้อรัง ผู้พิการ และจิตเวช	0.12	53	31	22
6. ผู้สูงอายุที่ต้องเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง	0.09	40	24	16
รวม	1.15	505	288	217

(ที่มา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก ข้อมูล ณ ปี พ.ศ.2559)

ผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

จังหวัดนครนายกมีผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 0.21 ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ติดการพนันต่าง ๆ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 0.11 รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่ติดเหล้า/เครื่องดื่มแอลกอฮอล์/ยาเสพติด (ยาบ้า ยาไอซ์ ยาอี สารระเหย กัญชา ฯลฯ) จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 0.09 และผู้สูงอายุที่มั่วสุมและทำความรำคาญให้ชาวบ้าน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.005

ตารางที่ 2-3 : สถานการณ์ผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

หน่วยนับ : คน

สถานการณ์ผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม	คิดเป็น % เทียบจากจำนวน วัยผู้สูงอายุ 43,975 คน	รวม	จำนวน	
			หญิง	ชาย
1. ติดเหล้า/เครื่องดื่มแอลกอฮอล์/ยาเสพติด (ยาบ้า ยาไอซ์ ยาอี สารระเหย กัญชา ฯลฯ)	0.09	43	4	39
2. มั่วสุมและทำความรำคาญให้ชาวบ้าน	0.005	2	2	0
3. ติดการพนันต่าง ๆ	0.11	48	32	16
รวม	0.21	93	38	55

(ที่มา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก ข้อมูล ณ ปี พ.ศ.2559)

ผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ จำนวน 23,884 คน หญิง จำนวน 14,075 คน ชาย จำนวน 9,809 คน โดยได้รับเบี้ยยังชีพแล้ว จำนวน 23,139 คน คิดเป็นร้อยละ 96.88 และยังไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ จำนวน 745 คน คิดเป็นร้อยละ 3.12

ตารางที่ 2-4 : สถานการณ์ผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ

หน่วยนับ : คน

สถานการณ์ผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพ ของผู้สูงอายุ	คิดเป็น%	รวม	จำนวน	
			หญิง	ชาย
1. การได้รับเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ	100.00	23,884	14,075	9,809
- ได้รับเบี้ยยังชีพ	96.88	23,139	13,673	9,466
- ไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ	3.12	745	402	343

ปัญหาสังคม

จังหวัดนครนายกมีผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) ที่ประสบปัญหาสังคม จำนวน 553 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25 โดยเป็นผู้ป่วยเรื้อรัง ติดเตียง/ติดบ้าน จำนวน 464 คนคิดเป็นร้อยละ 1.05 หญิง จำนวน 295 คน ชาย จำนวน 169 คน และมีผู้สูงอายุที่ต้องดำรงชีพด้วยการเร่ร่อน ขอทาน จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 0.20 หญิง จำนวน 54 คน ชาย จำนวน 35 คน

ตารางที่ 2-5 : ปัญหาสังคม

หน่วยนับ : คน

ปัญหาสังคม	คิดเป็น % เทียบจากจำนวน วัยผู้สูงอายุ 43,975 คน	รวม	จำนวน	
			หญิง	ชาย
1. ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยเรื้อรัง ติดเตียง/ติดบ้าน	1.05	464	295	169
2. ผู้สูงอายุที่ต้องดำรงชีพด้วยการเร่ร่อน ขอทาน	0.20	89	54	35
รวม	1.25	553	349	204

สถานการณ์ผู้สูงอายุพิการ

จังหวัดนครนายกมีผู้สูงอายุพิการที่จดทะเบียน จำนวน 4,248 คน คิดเป็นร้อยละ 9.66 ของจำนวนผู้สูงอายุในจังหวัดทั้งหมด โดยเป็นผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุพิการที่จดทะเบียน จำนวน 2,349 คน ได้รับเบี้ยยังชีพแล้ว จำนวน 2,292 คน คิดเป็นร้อยละ 97.57 และยังไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 2.43 นอกจากนี้มีผู้สูงอายุพิการขาดแคลนกายอุปกรณ์ (รถเข็น ไม้เท้า ขาเทียม อื่น ๆ) จำนวน 20 คน หญิงจำนวน 10 คน ชายจำนวน 10 คน และมีศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 20 แห่ง (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 2-6 : สถานการณ์ผู้สูงอายุที่พิการ

หน่วยนับ : คน

สถานการณ์ผู้สูงอายุที่พิการ	คิดเป็น % เทียบจากจำนวน วัยผู้สูงอายุ 43,975 คน	รวม	จำนวน	
			หญิง	ชาย
1. ผู้สูงอายุพิการที่จดทะเบียน	9.66	4,248	2,244	2,004
2. การได้รับเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุพิการที่จดทะเบียน	100.00	2,349	1,264	1,085
- ได้รับเบี้ยยังชีพ	97.57	2,292	1,235	1,057
- ไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ	2.43	57	29	28
3. ผู้สูงอายุพิการที่ขาดแคลนกายอุปกรณ์ (รถเข็น ไม้เท้า ขาเทียม อื่น ๆ)	-	20	10	10
4. ศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ	-	20	-	-

(ที่มา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก ข้อมูล ณ ปี พ.ศ.2559)

ปัญหาผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) ได้แก่

- 3.1 เป็นผู้ป่วยเรื้อรัง ติดเตียง/ติดบ้าน จำนวน 464 คน
- 3.2 อยู่กับครอบครัวยากจน/ยากลำบาก จำนวน 246 คน
- 3.3 มีที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง/สภาพที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมต่อการพักอาศัย จำนวน 109 คน

ตามลำดับ

ตารางที่ 2-7 : ปัญหาผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป)

หน่วยนับ : คน

ปัญหาผู้สูงอายุ	จำนวน	คิดเป็น%
1. เป็นผู้ป่วยเรื้อรัง ติดเตียง/ติดบ้าน	464	1.05
2. อยู่กับครอบครัวยากจน/ยากลำบาก	246	0.56
3. มีที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง/สภาพที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมต่อการพักอาศัย	109	0.25

(ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครนายก ข้อมูล ณ ปี พ.ศ.2559)

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัยศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก” เป็นการศึกษาหารูปแบบและแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก ตลอดจนรองรับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนขั้นพื้นฐาน โดยมีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและความต้องการของผู้สูงอายุ
- 2.2 กฎหมายของนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม
- 2.4 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
- 2.5 งานวิจัยและผลงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและความต้องการของผู้สูงอายุ

2.1.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

การมีอายุเพิ่มขึ้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้เริ่มตั้งแต่บุคคลเข้าสู่วัยผู้ใหญ่และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้ผู้สูงอายุมีสภาพแวดล้อม จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณที่แตกต่างไปจากวัยหนุ่มสาว ในด้านการกำหนดช่วงแห่งการเข้าถึงความเป็นผู้สูงอายุและการกำหนดความหมายของผู้สูงอายุนี้ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ คำว่า “ผู้สูงอายุ” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Elderly หรือ Ageing ในประเทศไทย ได้บัญญัติขึ้นโดย พ.ต.ต.อรรถสิทธิ์ ลิทธิสุนทร เมื่อปี พ.ศ.2506 เนื่องจากที่ประชุมของผู้สูงอายุ เห็นว่า ความแก่ หน่อม ชรา ไม่มีอะไรเป็นเครื่องวัดและเครื่องวัดกันกับทั้งไม่สมควรใช้คำว่าผู้ชรา เพราะจะทำให้รู้สึกหดหู่ จึงให้ใช้คำว่าผู้สูงอายุ ตั้งแต่นั้นมาโดยให้หมายถึงผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีความเสื่อมของร่างกายตามสภาพ มีกำลังถดถอยเชิงซ้ำหรือเป็นผู้ที่มีโรคสมควรจะได้รับการช่วยเหลืออุปการะ (สุพิศรา สุภาพ, 2540 :48)

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536 : 2) ได้ให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่สังคมได้กำหนดเกณฑ์อายุเมื่อมีชีวิตอยู่ในช่วงวัยสุดท้ายของชีวิต ซึ่งเป็นวัยเสื่อมทางร่างกาย จิตใจ และสังคม แต่ละคนจะปรากฏอาการเสื่อมแตกต่างกัน นอกจากอาการเสื่อมดังกล่าว ยังใช้เกณฑ์อายุ 60 ปี เป็นเกณฑ์สากลเพื่อให้ทราบว่าคุณใดสมควรเป็นผู้สูงอายุ นำมาพิจารณาประกอบกันด้วย

Craig (1991) และ Hoffman and others (1988) อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2545 : 541) ได้แบ่งช่วงวัยของผู้สูงอายุเป็น 4 ช่วง ดังนี้

1. วัยสูงอายุตอนต้น (The Young Old) ช่วงอายุ 60–69 ปี เป็นช่วงที่ต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่เป็นภาวะวิกฤติหลายด้าน เช่น การเกษียณอายุ การเสียชีวิตของญาติสนิท หรือ คู่ครอง รายได้ ลดลง การสูญเสียบทบาททางสังคม โดยทั่ว ๆ ไป ช่วงนี้บุคคลยังคงแข็งแรง แต่อาจต้องพึ่งพาผู้อื่นบ้าง อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงจะรู้จักปรับตัว ช่วงนี้เป็นช่วงที่ยังมีสมรรถภาพด้านต่าง ๆ มาก การปรับตัวควรใช้แบบ Engagerment คือ ยังร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม ทั้งในและนอกครอบครัว

2. วัยสูงอายุตอนกลาง (The Middle Age Old) ช่วงอายุ 70 – 79 ปี เป็นช่วงที่เริ่มเจ็บป่วย เพื่อนและสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ใกล้เคียงกันเริ่มเสียชีวิตมากขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมน้อยลง ซึ่งเป็นการปรับตัวแบบ Disengagement คือ การเลิกเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม

3. วัยสูงอายุมาก (The Old Old) ช่วงอายุ 80–89 ปี ผู้ที่มีอายุช่วงนี้จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนอายุช่วงนี้ต้องมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น แต่ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อม ที่ยังกระตุ้นความมีสมรรถภาพในแง่ต่าง ๆ ตามวัย (Both Privacy and Stimulating) ผู้สูงวัยระยะนี้ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากกว่าวัยที่ผ่านมา

4. วยสูงอายุมาก ๆ (The Very Old Old) ช่วงอายุ 90 – 99 ปี ผู้ที่มีระดับอายุนี้มีจำนวนค่อนข้างน้อย เป็นระยะที่มักมีปัญหาด้านสุขภาพมาก ผู้ที่อายุอยู่ในระดับนี้ ควรทำกิจกรรมที่ไม่ต้องแข่งขัน ควรทำกิจกรรม ที่ตนพอใจและอยากทำ ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้ผ่านวิกฤติต่าง ๆ ของชีวิตมาแล้ว ด้วยดีมากมาย ช่วงนี้จะเป็นคาบ แห่งความสุขสงบ พอใจในตนเอง

2.1.2 ความต้องการของผู้สูงอายุ (Need of the Elderly)

ผู้สูงอายุจะมีลักษณะเฉพาะตัว ความเป็นปัจเจกของตน จะยิ่งเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นคุณสมบัติที่มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ หรือเฉพาะของผู้สูงอายุ ซึ่งจะพบในผู้สูงอายุแต่ละคนแตกต่างกันไป ดังนั้น ความต้องการของผู้สูงอายุ จึงแตกต่างกัน และหากไม่ได้รับการตอบสนองย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ความต้องการของผู้สูงอายุ นักวิชาการได้เสนอไว้ ดังนี้

พันธุ์ทิพย์ รวมสูตร (2554) (อ้างถึงใน สมศักดิ์ ศรีสันติ, 2536 : 43 – 44) จำแนกความต้องการของผู้สูงอายุ ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความต้องการพื้นฐาน คือ ความต้องการสากลที่ผู้สูงอายุในโลก ต้องแสวงหาให้ได้มา เท่ากับเป็นเส้นเลือดใหญ่ ที่หล่อเลี้ยงชีวิตของผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมวัฒนธรรมใด ๆ ก็ตาม จากการสำรวจความต้องการพื้นฐานในวัฒนธรรมต่าง ๆ กัน อาจจะสรุปได้ว่าผู้สูงอายุในโลกต่างมีความต้องการตรงกันที่จิตใจ กล่าวคือ

1.1 ผู้สูงอายุพยายามมีชีวิต อยู่ยาวนานเท่าที่จะเป็นไปได้ หรืออย่างน้อยก็อยู่ไปจนกว่าความพึงพอใจในสิ่งรอบตัวนั้น ไม่มีความหมาย หรือเมื่อถึงแก่ความตาย

1.2 ผู้สูงอายุพยายามรักษาพลังและศักยภาพทางร่างกายและทางสมอง ให้คงอยู่ให้มากที่สุด และใช้ประโยชน์จากพลังและศักยภาพดังกล่าว อย่างสูงสุดเท่าที่จะทำได้

1.3 ผู้สูงอายุพยายามป้องกันและธำรงไว้ซึ่งสิทธิพิเศษ ที่เคยเป็นในชีวิตวัยต้น เช่น ความรู้ ความชำนาญ ทรัพย์สินสมบัติ เกียรติคุณ และอำนาจ

2. ความต้องการขั้นสูง คือ ความต้องการซึ่งมีลักษณะเปลี่ยนแปลงง่ายอาจเป็นความต้องการเฉพาะหน้าหรือระยะยาว หรือเป็นจุดหมายปลายทางของผู้สูงอายุ เป็นความต้องการที่สอดคล้องกับลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ และจะถูกปรั้งแต่งโดยวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วยเป็นลักษณะที่เข้ากับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผลจากการขัดเกลาของแบบแผนและบรรทัดฐานของสังคม

ศรีทับทิม (รัตน โกศล) พาณิชพันธ์ (2534) (อ้างถึงใน สายสวาท เภตราสุวรรณ, 2542 : 32 – 33) ได้แบ่งความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความต้องการการสนับสนุนจากครอบครัว (Family Support) ผู้สูงอายุเมื่อถูกปล่อยให้ อยู่โดดเดี่ยว หรือแยกตัวอยู่คนเดียว ขาดความมั่นคงทางอารมณ์และทางจิตใจ รวมทั้งทางเศรษฐกิจ จึงต้องหันไปพึ่งการช่วยเหลือจากบุคคล หรือองค์การสังคมสงเคราะห์ภายนอกครอบครัว ดังนั้น

ผู้สูงอายุ จึงมีความต้องการสนับสนุนจากครอบครัวดั้งเดิมของตนควบคู่ไปกับการช่วยเหลือจากภายนอกครอบครัว ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มอาสาสมัคร องค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรภาคเอกชน ทั้งที่เป็นองค์กรศาสนา และองค์กรที่มีใช้ศาสนาก็ได้

2. ความต้องการด้านการประกันรายได้ โดยเฉพาะการประกันสังคมประเภทประกันสุขภาพ เมื่อเข้าสู่วัยชราภาพและเลิกประกอบอาชีพแล้ว จะได้รับบำนาญชราภาพเพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมั่นคงปลอดภัยตามควรแก่อัตภาพในบั้นปลายของชีวิต ไม่เป็นภาระของบุตรหลานและสังคม

3. ความต้องการมีชีวิตร่วมในชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางประเภทในสังคม จึงควรให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุเหล่านี้ ได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น ให้มีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในการพัฒนาตนเอง ในการปรับตนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในการปรับปรุงวัฒนธรรมและในการรักษาสุขภาพ ทั้งทางกายและจิตใจให้แข็งแรงอยู่เสมอ

4. ความต้องการที่จะลดความพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลง ถ้าหากครอบครัวและสังคมได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัวและสังคม จะเป็นการช่วยผู้สูงอายุให้รู้จักพึ่งตนเอง ไม่เป็นภาระแก่สังคมในบั้นปลายของชีวิต

5. ความต้องการทางสังคมของผู้สูงอายุ (The Elderly of Social Needs)

5.1 ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวกลุ่มสังคมและสังคม (Sense of Belonging)

5.2 ความต้องการการยอมรับและความเคารพยกย่องนับถือจากบุคคลในครอบครัวและสังคม (Sense of Recognition)

5.3 ความต้องการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในสายตาของสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มของชุมชนและของสังคม (Sense of Importance)

5.4 ความต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในครอบครัว ชุมชน และสังคม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับลูกหลานในครอบครัวและสังคมได้ (Better Relationships and Adaptation Adjustment)

5.5 ความต้องการการมีโอกาสทำสิ่งที่ตนปรารถนา (Sense of Opportunity)

6. ความต้องการทางกายและจิตใจ (Physical and Psychological Needs) เป็นความต้องการด้านพื้นฐานที่สุดในชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่ธรรมชาติของร่างกายต้องการเพื่อเสริมสร้างร่างกายให้ดำรงอยู่ได้ ความต้องการด้านร่างกาย ได้แก่ ความต้องการปัจจัย 4 คือ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล ส่วนความต้องการด้านจิตใจเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น สัมผัสไม่ได้ แต่รู้สึกได้ อาทิ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Security Needs) โดยเฉพาะความต้องการที่จะรับการยอมรับว่า

เป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม และครอบคลุมความต้องการมีโอกาสก้าวหน้า (Opportunity Needs) โดยเฉพาะในเรื่องความสำเร็จของการทำงานในบั้นปลายชีวิต

7. ความต้องการทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากบุตรหลานของตน เพื่อสะสมไว้ใช้จ่ายในสภาวะที่ตนเองเจ็บป่วย ผู้สูงอายุต้องการให้รัฐช่วยในการจัดหาอาชีพให้เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ เพื่อตนเองจะได้มีบทบาททางเศรษฐกิจ คือความต้องการที่จะช่วยตนเองเพื่อให้พ้นจากสภาวะความบีบคั้นทางเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการข้อที่ 2 และ 4 ดังกล่าว

2.2 กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

2.2.1 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546

จากทั้งรัฐธรรมนูญแห่งชาติราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 54 บัญญัติว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอและการยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา 80 วรรคสอง บัญญัติว่า รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา และผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ และหลักองค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุของประเทศไทย ที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ชำรงต้น ส่งผลให้เกิดการผลักดันพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้กำหนดแนวนโยบายการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุในชุมชนมากขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ให้เกิดโครงสร้างองค์กรและระบบบริหารจัดการที่ดีที่จะรองรับการดำเนินงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศเพื่อรองรับสิทธิสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ในมาตรา 11 โดยสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ได้เพิ่มเติมสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การบริหารทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
2. การศึกษา ศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
4. การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน

5. การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น
6. การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
7. การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
8. การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบข่ายกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง
9. การให้คำแนะนำ ปรีกษา คำแนะนำอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการแก้ไขปัญหาคอรัว
10. การจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่ม ให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
11. การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

ผลจากพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ส่งผลให้ภาครัฐที่เป็นกลไกที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ ต้องให้ความสำคัญของสิทธิของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือปฏิบัติงานเพื่อผู้สูงอายุ จะต้องให้ความสำคัญถึงสิทธิของผู้สูงอายุข้างต้นด้วย

2.2.2 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2553

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความใน (5) ของมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(5) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินเพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุตามมาตรา 20 (2)”

มาตรา 4 ให้ยกเลิกความใน (11) ของมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(11) การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม”

มาตรา 5 ให้ยกเลิกความใน (2) ของมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(2) พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน เพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริมการสนับสนุน และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

2.2.3 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2546 – 2564) ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2552 (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ,2554)

แผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงแบ่งยุทธศาสตร์ ออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ
2. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ
3. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
4. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

การระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

5. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ โดยรายละเอียดมีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ

1.1 มาตรการ หลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ

- 1.1.1 ขยายหลักประกันชราภาพให้ครอบคลุมถ้วนหน้า
- 1.1.2 ส่งเสริมและสร้างวินัยการออมทุกช่วงวัย

1.2 มาตรการ การให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2.1 ส่งเสริมการเข้าถึง และพัฒนาการจัดบริการศึกษา และการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อความเข้าใจชีวิตและพัฒนาการในแต่ละวัย และเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุที่เหมาะสม

1.2.2 รณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ

1.3 มาตรการ การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

1.3.1 ส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัยเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน

1.3.2 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัย โดยเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และการกีฬา

1.3.3 รณรงค์ให้สังคมมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ

2.1 มาตรการ ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วย และดูแลตนเองเบื้องต้น

2.1.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุและครอบครัว

2.2 มาตรการ ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ

2.2.1 ส่งเสริมการจัดตั้งและดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุและเครือข่าย

2.2.2 สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายผู้สูงอายุ

2.3 มาตรการ ส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ

2.3.1 ส่งเสริมการทำงานทั้งเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา ทั้งในระบบและนอกระบบ

2.3.2 ส่งเสริมการฝึกอาชีพและจัดหางานให้เหมาะสมกับวัย และความสามารถ

2.3.3 ส่งเสริมการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมเสริมรายได้โดยให้ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วม

2.4 มาตรการ สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

2.4.1 ประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม

2.4.2 ส่งเสริมให้เกิดคลังปัญญากลางของผู้สูงอายุเพื่อรวบรวมภูมิปัญญาในสังคม

2.4.3 ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ และให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในสังคม

2.5 มาตรการ ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และความสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ

2.5.1 ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

2.5.2 ส่งเสริมการผลิต การเข้าถึงสื่อ และการเผยแพร่ข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุ

2.5.3 ดำเนินการให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

2.6 มาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

2.6.1 สนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้แก่ครอบครัวและผู้สูงอายุในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับสาธารณสุขปโลกสำหรับผู้สูงอายุ

2.6.2 กำหนดมาตรการแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อสร้าง/ปรับปรุงที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณสุขปโลกสำหรับผู้สูงอายุ

2.6.3 มีการออกกฎหมายให้สิทธิพิเศษแก่ภาคเอกชนที่จัดบริการด้านที่พักอาศัยที่ได้มาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

3.1 มาตรการ คุ้มครองด้านรายได้

3.1.1 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐานที่รัฐจัดให้

3.1.2 ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ

3.2 มาตรการ หลักประกันด้านสุขภาพ

3.2.1 พัฒนาและส่งเสริมระบบประกันสุขภาพที่มีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุทุกคน

3.2.2 ส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางสุขภาพ และการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างทั่วถึง

3.2.3 ให้ความสำคัญที่จำเป็นตามมาตรฐาน การป้องกันและส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ

3.2.4 รัฐต้องให้อุปกรณ์ช่วยในการดำรงชีวิตประจำวันตามที่จำเป็น เช่น แวนตา ไม้เท้า รถเข็น ฟันเทียมแก่ผู้สูงอายุ

3.3 มาตรการ ด้านครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง

3.3.1 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวให้นานที่สุด โดยการส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกับ ผู้สูงอายุ

3.3.2 ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการให้ความรู้และข้อมูลแก่สมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลเกี่ยวกับการบริการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์

3.4 มาตรการ ระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

3.4.1 ปรับปรุงบริการสาธารณะทุกระบบให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตและติดต่อสัมพันธ์กับสังคม กลุ่ม และบุคคล

3.4.1.1 ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงอัตราค่าโดยสารของระบบขนส่งสาธารณะ และระบบขนส่งมวลชนต่าง ๆ ที่ลดหย่อนให้แก่ผู้สูงอายุ

3.4.1.2 ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงบริการระบบขนส่งสาธารณะทุกประเภทให้ผู้สูงอายุเข้าถึง และได้ใช้อย่างสะดวกเหมาะสมกับผู้สูงอายุตลอดระยะเวลาให้บริการ โดยมีการประกาศเกียรติคุณแก่หน่วยบริการที่มีผลงานดีเด่น

3.4.1.3 ส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบสถานที่สาธารณะ ปฏิบัติตามมาตรฐานสถานที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ

3.4.1.4 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ได้จริงในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ เช่น ถนน ทางเดินสาธารณะในเขตชุมชน สะดวก เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

3.4.1.5 จัดให้มีสวนสาธารณะและพื้นที่ออกกำลังกายที่เพียงพอและเหมาะสมปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

3.4.2 จัดตั้งและพัฒนาบริการทางสุขภาพและทางสังคม รวมทั้งระบบการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวในชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุด โดยเน้นบริการถึงบ้านและมีการสอดคล้องประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพและทางสังคม โดยควรครอบคลุมบริการดังต่อไปนี้

3.4.2.1 สนับสนุนการดูแลระยะยาว

3.4.2.2 ระบบประกันสังคม

3.4.2.3 ดูแลโรคเรื้อรังที่สำคัญ ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และโรคหลอดเลือดในสมอง

3.4.3 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรทางศาสนา องค์กรเอกชน และองค์กรสาธารณประโยชน์มีส่วนร่วมในการดูแลจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ โดยกระบวนการประชาคม

3.4.4 เกื้อหนุนให้เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบริการด้านสุขภาพและสังคมให้แก่ผู้สูงอายุที่สามารถซื้อบริการได้ โดยมีการดูแลและกำกับมาตรฐานและค่าบริการที่เป็นธรรมร่วมด้วย

3.4.5 รัฐมีระบบและแผนเพื่อการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุเมื่อเกิดภัยพิบัติ

3.4.6 ส่งเสริมให้โรงพยาบาลของรัฐ และเอกชนมีบริการแพทย์ทางเลือก

3.4.7 จัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาลของรัฐที่มีจำนวนเตียงตั้งแต่ 120 เตียงขึ้นไป ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

4.1 มาตรการ การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ

4.1.1 เสริมสร้างความเข้มแข็งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติให้สามารถผลักดันนโยบายและภารกิจที่สำคัญด้านผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติ

4.1.2 ให้คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุจังหวัด ในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด เป็นเครือข่ายการบริหารและพัฒนาผู้สูงอายุในระดับจังหวัดและท้องถิ่น

4.1.3 การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายในระดับจังหวัดและท้องถิ่น

4.1.4 คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติวางแผนและดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ปรับแผน และแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติที่ทันกำหนดเวลา

4.2 มาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

4.2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตหรือฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุในระดับวิชาชีพอย่างเพียงพอและมีมาตรฐาน

4.2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตหรือฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างเพียงพอและมีมาตรฐาน

4.2.3 กำหนดแผนการผลิตบุคลากรด้านผู้สูงอายุให้เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของประเทศและดำเนินการติดตามอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ด้านการประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

5.1 มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ สำหรับการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการบริการ หรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

5.2 มาตรการ ดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

5.3 มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย โดยมีระบบฐานข้อมูลที่สำคัญด้านผู้สูงอายุที่ง่ายต่อการเข้าถึงและสืบค้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม

2.3.1 ความหมายของสวัสดิการสังคม

สวัสดิการสังคม (Social Welfare) เป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาทางด้านทรัพยากรมนุษย์อย่างดียิ่ง และยังถือว่าเป็นหลักคุณสมบัติชีวิตที่ดี ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบเรียบ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อมนุษย์ มีผู้ให้ความหมายของงานสวัสดิการสังคมไว้มากมาย ดังนี้

Encyclopedia of Social Work (1971) (อ้างถึงใน วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ, 2547 : 1) ได้ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและอาสาสมัคร เพื่อมุ่งป้องกันและขจัดปัญหาสังคม หรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลกลุ่ม และชุมชน

Friendlander and Apte (1980) (อ้างถึงใน วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ, 2547 : 1) ได้ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคมเป็นระเบียบนโยบาย ผลประโยชน์ และบริการ ซึ่งจะทำการดำเนินการจัดบริการต่าง ๆ เป็นไปโดยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เป็นที่ยอมรับกัน

ว่าสวัสดิการสังคมเป็นบริการพื้นฐาน ที่มีความสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและถาวร เปลี่ยนแปลงจากสถานะที่เคยยากลำบากไปสู่สิ่งที่คาดหวังว่าดีกว่ารวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ในที่สุด

วิจิตร ระวิวงศ์ (2532) (อ้างถึงใน วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ, 2547 : 1 - 2) ได้ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับ จัดให้มีขึ้น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้จากหลายสาขา ไม่เฉพาะแต่นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้จุดศูนย์กลางของงานสวัสดิการสังคม คือ ประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี และมีหลักประกัน งานสวัสดิการ ไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมาตรการป้องกันและส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นด้วย ประการที่สำคัญสวัสดิการสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของงานพัฒนาสังคม

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548) ได้ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน ให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการ และบริการสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมทุกระดับ

Day and others (2000 : 275) ได้ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบบริการทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้สมาชิกในสังคมได้รับบริการทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่บุคคลทุกคนพึงได้รับ

จากความหมายของคำว่า สวัสดิการสังคม กล่าวโดยสรุปว่า สวัสดิการสังคมเป็นระบบการจัดบริการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกระดับ ทั้งรัฐบาลและเอกชน เพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม ทั้งนี้ ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลแต่ละวัย

2.3.2 รูปแบบของสวัสดิการสังคม

Titmuss (1974) (อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะกุล, 2536 : 12 - 14) ได้แบ่งสวัสดิการสังคมออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

2.3.2.1 สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว บรรเทาปัญหาหรือแบบเก็บตก (Residualism or Residual Model of Welfare) สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราวนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าบุคคล

ในสังคมจะได้รับการตอบสนองความต้องการ โดยแหล่งตอบสนอง คือ ครอบครัวและตลาด รูปแบบนี้หากประชาชนประสบความเดือดร้อน จะต้องช่วยเหลือตนเอง โดยหันเข้าหาทรัพยากรของตนเอง ซื่อหาบริการทางสังคม มาตอบสนองความต้องการ หากไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หน่วยงานสวัสดิการของรัฐบาลจึงจะเข้าช่วยเหลือเป็นครั้งคราวไป เสมือนกับเป็นการดำเนินการเชิงรับ รอให้เกิดปัญหาขึ้นก่อนจึงตามแก้ไข รูปแบบนี้ทำให้เกิดการรับรู้ ประชาชนที่ใช้บริการของรัฐบาลจึงเป็นพวกที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เป็นภาระของสังคม

2.3.2.2 สวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม (Industrial Achievement Performance or Handmaiden Model) มองว่า สวัสดิการสังคมเป็นเสมือนกลไกหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ เป็นเครื่องตอบแทนแก่ผู้ที่เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันระบบเศรษฐกิจ โดยใช้มาตรการทางด้านภาษีอากรและการเงินการคลัง ตลอดจนผลตอบแทนในอาชีพเป็นสิ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลที่เป็นกำลังการผลิต โดยเกณฑ์การจัดสรรพิจารณาจากความสามารถในการทำงาน สถานภาพบทบาทในการทำงาน ผลผลิตของงาน เป็นสำคัญ

2.3.2.3 สวัสดิการสังคมแบบสถาบัน (Institution Redistributive Model) รูปแบบนี้ถือสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญ ที่จะก่อให้เกิดบูรณาภาพในปัจจุบัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สังคมจะขาดเสียมิได้ แม้ว่าสังคมนั้นจะมีเสถียรภาพแล้วก็ตาม สวัสดิการสังคมตามแนวคิดนี้ ก็ยังทำหน้าที่ ให้ระบบสังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น ขณะที่ระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีสร้างความเป็นธรรมทางสังคม เศรษฐกิจ อันเป็นธรรมชาติที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสถาบันมีความเหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจเสรี ควรที่จะดำเนินการควบคู่กันไป เพื่อเป็นการค้ำกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม

2.3.3 ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดขอบเขตงานสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี 7 ด้าน ดังนี้ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551)

1. การมีการศึกษาที่ดี หมายถึง ประชาชนพึงได้รับการบริการที่ส่งเสริมและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป และแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม หรือด้วยโอกาสทางการศึกษา ก็จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษ และจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้น ทั้งนี้ ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษา ในระดับอย่างน้อยที่สุด คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การมีสุขภาพอนามัยที่ดี หมายถึง ประชาชนพึงได้รับการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม อย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน โดยประชาชน ไม่ว่าจะเพศใด อายุวัยใด เชื้อชาติใด ศาสนาใด อยู่ในภูมิภาคใด หรืออยู่ในวัฒนธรรมใด มีความสนใจทางการเมือง มีแบบแผนการดำรงชีวิตเช่นใด หรือมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในระดับชั้นใดก็ตาม พึงได้รับบริการสวัสดิการสังคม ด้านสุขภาพอนามัยที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง เสมอภาค เป็นธรรม สอดคล้องกับความต้องการ และสถานการณ์ปัญหาของบุคคล กลุ่มบุคคล และประชาชน

3. การมีที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแก่อัตภาพ ช่วยเสริมสร้าง คุณภาพชีวิตที่ดีในตนเองเดียวกัน ประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัยตามแก่กำลังความสามารถ ของบุคคลที่จะได้มา อย่างน้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัย ความมั่นคง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัด แวดล้อมด้วยมลพิษ หรือเสี่ยงต่อภัยพิบัติ เสี่ยงต่อความเสื่อมเสีย ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

4. การมีงานทำ การมีรายได้ และการมีสวัสดิการแรงงาน หมายถึง ประชาชนมีงานทำ ที่ทำให้มีรายได้อย่างน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพ งานที่ทำมีสวัสดิการที่ดีหรืออย่างน้อยตามที่ กฎหมายกำหนด งานที่ทำได้ไม่ต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุและอุบัติเหตุต่าง ๆ ไม่เป็นงานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย

5. การมีความมั่นคงทางสังคม หมายถึง การดำเนินงานทั้งของรัฐและสังคมที่จะช่วยลด ปัญหาความยากจน ตลอดจนขจัดภัยพิบัติต่าง ๆ ฉะนั้น ความมั่นคงทางสังคมจึงมีความหมายกว้างขวาง กล่าวถึงมาตรการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อที่จะขจัดความยากจน และความเสี่ยงภัยต่าง ๆ โดยทั่วไปความมั่นคงทางสังคมจะครอบคลุมถึงการช่วยเหลือทางสังคม การประกันสังคมและการบริการสังคม

6. การบริการสังคมทั่วไป หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มเปราะบางพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริม การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่อัตภาพ

7. นันทนาการ หมายถึง ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อการบันเทิง และการพักผ่อน หย่อนใจอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนันทนาการนั้น ๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหงหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนในกลุ่มอื่น ๆ

2.4 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

2.4.1 การจัดสวัสดิการสังคมกฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา 53) และกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ (มาตรา 80 (1)) ซึ่งรัฐได้ดำเนินการให้สิทธิผู้สูงอายุได้รับสิทธิการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุน ในด้านต่างๆ ดังนี้ (มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546)

2.4.1.1 การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ที่จัดไว้ โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ

กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกประกาศกระทรวงฯ เรื่อง การบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุขที่จัดไว้ โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ ลงวันที่ 27 เมษายน 2548 กำหนดให้หน่วยบริการในระดับโรงพยาบาลของรัฐให้บริการดังกล่าว โดยจัดให้มีช่องทางเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ในแผนกผู้ป่วยนอก และกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุ โดยปิดประกาศและประชาสัมพันธ์ ในระหว่างให้บริการ (ข้อ 1 แห่งประกาศฉบับดังกล่าว)

2.4.1.2 การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกประกาศกระทรวงฯ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุนผู้สูงอายุในการศึกษา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ต่อการดำเนินชีวิต ลงวันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2547 กำหนดให้จัดบริการ ข้อมูลข่าวสารครอบคลุมการศึกษาในและนอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย จัดบริการอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้หน่วยงานสถานศึกษามีส่วนร่วมจัด กิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุผลิตสื่อความรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงอุดมศึกษา และส่งเสริม สนับสนุนให้มีการผลิตงานวิจัยเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

2.4.1.3 การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

กระทรวงแรงงาน ได้ออกประกาศกระทรวงฯ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพ และฝึกอาชีพที่เหมาะสม ลงวันที่ 16 กันยายน 2547 กำหนดให้สำนักงานจัดหางานที่ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ จัดอบรมทักษะอาชีพหรือฝึกอาชีพตามอัธยาศัย จัดให้มีศูนย์กลางข้อมูลทางการอาชีพ และตำแหน่งงานสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และหาอาชีพที่เหมาะสมตามควรแก่สภาพให้แก่ผู้สูงอายุ

2.4.1.4 การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่ม ในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ออกประกาศกระทรวงฯ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายชุมชน ลงวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2547 กำหนดให้สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ร่วมกับหน่วยงานอื่น กำหนดแนวทางการดำเนินการพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในชุมชนให้สามารถดำเนินการ ด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและความพร้อมของชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ส่งเสริม สนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจ การให้คำปรึกษา เพื่อให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในชุมชนเข้มแข็ง รวมทั้ง หน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต้องประสานงานในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด รวมตลอดถึงกรุงเทพมหานครด้วย นอกจากนี้ ยังกำหนดให้สำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสรรหาและจัดทำทะเบียน ผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดการถ่ายทอด ภูมิปัญญาแก่สังคม โดยให้สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กฯ จัดทำทะเบียนองค์กร ผู้สูงอายุและองค์กรที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อประสานงานและสร้างเครือข่ายทุกระดับด้วย

2.4.1.5 การอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น

กระทรวงมหาดไทยได้ออกกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ.2548 ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2548 กำหนดสาระสำคัญ เพื่อจัดสวัสดิการให้ทั้งผู้สูงอายุและคนพิการหรือทุพพลภาพเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการสาธารณะอื่นนั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ออกประกาศกระทรวงฯ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรง แก่ผู้สูงอายุในการบริการสาธารณะอื่น ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2547 กำหนดให้มีการจัดสวัสดิการ ดังกล่าว โดยให้บริการแก่ผู้สูงอายุเป็นลำดับต้นหรือกรณีพิเศษ โดยเน้นบริการแบบเบ็ดเสร็จ และจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเชิงรุก เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ จัดทำมาตรฐาน ในการจัดบริการในสถานสงเคราะห์ จัดสถานที่ของหน่วยงานให้ผู้สูงอายุจัดกิจกรรม ประชุม หรือเป็นศูนย์กลางดำเนินงานของผู้สูงอายุ ฯลฯ

2.4.1.6 การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

กระทรวงคมนาคม ได้ออกประกาศกระทรวงฯ เรื่อง ให้นำหน่วยงานในสังกัด กระทรวงคมนาคม กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนแก่ ผู้สูงอายุ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสาธารณะ ลงวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2547 กำหนดให้ คณะกรรมการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสาธารณะในสังกัดกระทรวงคมนาคม จัดตั้ง อำนวยความสะดวกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสาธารณะในความรับผิดชอบทั้งในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือการบริการสาธารณะอื่น การลดค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม เช่น กำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับลดหย่อนค่าโดยสารรถไฟฟ้าครั้งราคา เป็นต้น

2.4.1.7 การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

สำนักนายกรัฐมนตรี ได้ออกประกาศฯ เรื่อง กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องยกเว้น ค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐต่อหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ดังกล่าว ก็ยังไม่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับ กฎหมาย ตัวอย่างกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ออกประกาศกระทรวงฯ เรื่อง กำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุในการจัดบริการ เพื่ออำนวยความสะดวก สถานที่ท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ โดยกำหนดให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ และเอกชน สนับสนุนให้บริการ และลดอัตราค่าเข้าชมหรือ ร่วมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ

2.4.1.8 การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกละเมิดกรรม หรือถูกแสวงหา ประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในเรื่องดังกล่าวอาจแยกพิจารณาเป็น 2 ด้าน คือ ด้านสังคม และด้านคดี ซึ่งด้านสังคมนั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ออกประกาศกระทรวงฯ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกละเมิดกรรม หรือถูกแสวงหา ประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำปรึกษา ดำเนินการอื่น ที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาคอครบถ้วน ลงวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.2548 กำหนดให้ผู้สูงอายุ ที่ถูกละเมิดกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง หรือผู้ที่พบเห็น ผู้สูงอายุถูกระทำดังกล่าว ต้องแจ้งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานให้นักสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือ ในกรณีผู้สูงอายุถูกละเมิดกรรม โดยให้แยกผู้สูงอายุ ที่ถูกละเมิดกรรมไปพักอาศัยในสถานที่อื่น ตามความสมัครใจของผู้สูงอายุ นำไปตรวจสุขภาพกายและจิต และสอบถามข้อเท็จจริง ซึ่งถ้าถูกบุคคลภายนอกกระทำต้องแจ้ง

ความต่อพนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด แต่ถ้าเป็นการกระทำของบุคคล ในครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วย และไม่ร้ายแรง นักสังคมสงเคราะห์ต้องให้คำแนะนำ แก่ครอบครัวหรือบุคคลดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจให้สามารถดูแลผู้สูงอายุ มิให้ถูกระทำอีก แต่ถ้าเป็นกรณีร้ายแรง ต้องแจ้งความดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด ในขณะเดียวกันต้องฟื้นฟู สภาพร่างกาย และจิตใจของผู้สูงอายุให้กลับสู่สภาวะปกติ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ กับครอบครัวหรือบุคคลดังกล่าว แต่ถ้าไม่สามารถฟื้นฟูได้ให้นำผู้สูงอายุเข้ารับการอุปการะ ในสถานสงเคราะห์คนชรา เว้นแต่ผู้สูงอายุไม่ยินยอม และสำหรับกรณีผู้สูงอายุถูกแสวงหา ผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยให้นำผู้สูงอายุไปพักอาศัยในสถานที่พักอาศัย สอบข้อเท็จจริง และกรณีจำเป็นให้ประสานเพื่อจัดให้มีการตรวจสุขภาพกายและจิต ฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ หรือฝึกอาชีพให้ผู้สูงอายุตามความต้องการและความเหมาะสม ซึ่งถ้าผู้สูงอายุประสงค์จะกลับไปอยู่ กับครอบครัวหรือบุคคลดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการเตรียมความเหมาะสม ดำเนินการเตรียมความพร้อม ของครอบครัว นอกจากนั้นต้องแจ้งความดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดด้วย ส่วนผู้สูงอายุที่ถูก ทอดทิ้งก็ให้หน่วยงานรับเรื่องนำผู้สูงอายุส่งบ้านพักฉุกเฉินของศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุคืนแดง เพื่อสอบข้อเท็จจริง สืบหาญาติ หรือช่วยเหลือตามควรแก่กรณี ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ผู้สูงอายุสามารถขอรับคำแนะนำปรึกษา หรือดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาคครอบครัว รวมทั้งปัญหาทางคดีและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย โดยขอรับได้จาก นักสังคมสงเคราะห์ งานให้คำปรึกษาปัญหาทางครอบครัวและปัญหาชีวิต

2.4.1.9 การให้คำแนะนำ ปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในการแก้ไข ปัญหาครอบครัว

สำหรับด้านคดีนั้น กระทรวงยุติธรรมได้ออกประกาศกระทรวงฯ เรื่อง การให้คำแนะนำ ปรึกษา และดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องในทางคดีสำหรับผู้สูงอายุ ลงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2548 กำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นหน่วยงานหลักในการให้บริการผู้สูงอายุ ด้วยความสะดวก รวดเร็ว เป็นกรณีพิเศษ

2.4.1.10 การจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่ม ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ออกประกาศ กระทรวงฯ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน การจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่ม ให้ผู้สูงอายุตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง ลงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2548 กำหนดให้ความช่วยเหลือตามปัญหาความเดือดร้อนและความจำเป็นของผู้สูงอายุ

2.4.1.11 การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ได้ออกระเบียบว่าด้วย หลักเกณฑ์การจ่าย เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ.2552 ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2550 กำหนดให้มีการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นรายเดือนแบบขั้นบันได แบ่งตามอายุของผู้สูงอายุ เป็น 4 อัตรา อันได้แก่ 1) 600 บาท สำหรับอายุ ตั้งแต่ 60 ปี ถึง 69 ปี 2) 700 บาท สำหรับผู้สูงอายุตั้งแต่ 70 ปี ถึง 79 ปี 3) 800 บาท สำหรับอายุ ตั้งแต่ 80 ปี ถึง 89 ปี และ 4) 1,000 บาท สำหรับอายุตั้งแต่ 90 ปีขึ้นไป

2.4.1.12 การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ออกประกาศ กระทรวงฯ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี ลงวันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2547 กำหนดให้สงเคราะห์ โดยจ่ายช่วยเหลือเป็นเงินจัดการศพผู้สูงอายุตามประเพณี ในอัตรารายละ 2,000 บาท

2.4.1.13 การอื่นตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด

จากการที่กฎหมาย ว่าด้วยผู้สูงอายุได้กำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2547 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ในการดำเนินการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้รับสิทธิตามกฎหมายดังกล่าวในด้านต่าง ๆ แต่การดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในปัจจุบัน ก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้สูงอายุ มีความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างแท้จริง แม้รัฐธรรมนูญ จะได้กำหนดหลักการรับรอง และคุ้มครองสำหรับผู้สูงอายุไว้มากพอสมควร แต่หลักการสำคัญของการจัดสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ ซึ่งควรจะกำหนดเป็นบทบัญญัติในกฎหมายพิเศษ หรือกฎหมายเฉพาะในรูปลักษณะเป็นพระราชบัญญัติ ซึ่งต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาอันได้แก่พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 แต่กลับกำหนดให้ ฝ่ายบริหารออกกฎหมายลำดับรองกำหนดเอง อันไม่เป็นไปตามมาตรฐานและอาจไม่ตรงกับ ความจำเป็นและความต้องการของผู้สูงอายุ นอกจากนั้นฝ่ายบริหารยังอาจเปลี่ยนแปลง การดำเนินการ จัดสวัสดิการดังกล่าวได้เองตามอำเภอใจ โดยไม่ได้ผ่านการกลั่นกรองจากตัวแทน ของประชาชน ซึ่งถ้าหลักการสำคัญดังกล่าวถูกกำหนดอยู่ในกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการดังกล่าว ก็จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ซึ่งมีตัวแทนของ ประชาชนพิจารณาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

2.4.2 การจัดสวัสดิการเกี่ยวกับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ

นอกจากนั้นผู้สูงอายุที่เคยเป็นผู้ประกันตนประเภทซึ่งเป็นลูกจ้างโดยส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมสำหรับกรณีสงเคราะห์บุตรและกรณีชราภาพมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 เดือน และสิ้นสภาพ การเป็นลูกจ้างในขณะที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยประกันสังคม ดังนี้

2.4.2.1 เงินบำนาญชราภาพ ในอัตราร้อยละ 20 ของเงินเดือนเฉลี่ย 60 เดือน สุดท้ายก่อนสิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง สำหรับการส่งเงินสมทบกรณีสงเคราะห์บุตรและกรณีชราภาพครบ 180 เดือน และอัตราเพิ่มอีกร้อยละ 1.5 ทุก 12 เดือน สำหรับระยะเวลาผู้ประกันตนส่งเงินสมทบเกิน 180 เดือน (มาตรา 77 ทวิ วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533)

2.4.2.2 เงินบำเหน็จชราภาพ กรณีที่ผู้ประกันตนยังส่งเงินสมทบสำหรับกรณีสงเคราะห์บุตรและกรณีชราภาพมาแล้วไม่ครบ 180 เดือน ก็จะมีสิทธิได้รับเป็นเงินบำเหน็จชราภาพแทน (มาตรา 77 ทวิ วรรค 2) ซึ่งอาจมีได้ 4 อัตรา ดังนี้

1) เท่ากับเงินสมทบที่ผู้ประกันตนได้ส่งเข้ากองทุนประกันสังคม กรณีที่ผู้ประกันตนได้ส่งสมทบเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 12 เดือน

2) เท่ากับเงินสมทบที่ผู้ประกันตนและที่นายจ้างได้ส่งเข้ากองทุน และเงินผลประโยชน์ตอบแทนร้อยละ 4.20 ของเงินสมทบเฉลี่ยสุทธิที่ผู้ประกันตนและนายจ้างส่งเข้ากองทุน สำหรับการสงเคราะห์บุตรและการชราภาพ กรณีที่ผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 12 เดือนขึ้นไป

3) เท่ากับสิบเท่าของเงินบำนาญชราภาพ กรณีผู้ประกันตนซึ่งได้รับเงินบำนาญชราภาพมาเป็นระยะเวลายังไม่ครบ 60 เดือน แล้วถึงแก่ความตาย

4) เท่ากับสิบเท่าของเงินบำนาญชราภาพและอัตราที่ 1) หรืออัตราที่ 2) แล้วแต่กรณี กรณีผู้ประกันตนซึ่งได้รับเงินบำนาญชราภาพมาเป็นระยะเวลาไม่ครบ 60 เดือน แล้วกลับไม่เป็นผู้ประกันตนประเภทจ้างทำ

5) ให้มีการคงจ่ายเงินบำนาญชราภาพ และลูกจ้างต้องส่งเงินสมทบสำหรับกรณีสงเคราะห์บุตรและกรณีชราภาพในระหว่างเป็นลูกจ้างนั้นแล้วถึงแก่ความตาย ซึ่งการได้รับเงินบำเหน็จเท่ากับสิบเท่าของเงินบำนาญชราภาพพร้อมอัตราที่ 1) หรืออัตราที่ 2) ก็ขึ้นอยู่กับ การส่งเงินสมทบในขณะที่กลับไปเป็นลูกจ้างว่าเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 12 เดือน หรือตั้งแต่ 12 เดือน แล้วแต่กรณี

นอกเหนือจากการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานและกฎหมายประกันสังคม กฎหมายสวัสดิการสังคมก็ถือว่าเป็นกฎหมายที่สำคัญเช่นเดียวกัน เพราะเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมให้เกิด

ความมั่นคงแก่บุคคลที่อยู่ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่กำลังจะเป็นคนส่วนมากในสังคมซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากการถูกทอดทิ้งหรือประสบเคราะห์ภัย หรือกรณีที่ต้องตกเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม ดังนั้น รัฐจึงพึงควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

2.4.3 การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในต่างประเทศ

2.4.3.1 ประเทศสวีเดน

สวีเดนเป็นประเทศหนึ่งในโลกซึ่งมีการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุโดยรัฐได้ดีที่สุด โดยมีกฎหมายซึ่งกำหนดรองรับสิทธิของผู้สูงอายุให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในปี ค.ศ.1980 และมีการพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพเป็นระยะ ๆ ตลอดมา ทั้งนี้ โดยมีงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุและการบริหารกองทุนเพื่อให้มีเงินอย่างเพียงพอสำหรับการบริหารจัดการ และดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุทั้งมาตรการด้านการเสริมสร้างหรือป้องกันและมาตรการด้านการเยียวยา มีการดูแลสุขภาพระยะยาว (Health Care and Long Term Care) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งทางกายและจิตใจ อันทำให้รัฐสามารถลดค่าใช้จ่ายในด้านการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ กรณีเจ็บป่วยรุนแรงได้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของประเทศสวีเดน มีการคำนึงถึงความสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านสุขภาพอนามัย

รัฐมีหน้าที่โดยตรงในการดูแลสุขภาพของประชาชน ซึ่งรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย โดยมีเทศบาลเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่บริหารงานสถานพยาบาลท้องถิ่น สถานที่รักษาผู้ป่วยนอก และคลินิกต่าง ๆ มีเทศบาลรับผิดชอบดูแลด้านสุขภาพอนามัยในรูปแบบพิเศษเพื่อสุขภาพอนามัยที่ดีของประชาชนด้วย อันเป็นบริการเสริมการรักษาพยาบาล

2) ด้านที่อยู่อาศัย

ผู้สูงอายุชาวสวีเดนสามารถได้รับการดูแลให้ดำรงชีวิตตามปกติในที่พักอาศัยของตนเอง โดยมีเทศบาลเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลจัดการให้ความช่วยเหลือในการซื้อปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต บริการด้านอาหารการกินโดยการทำอาหารหรือบริการจัดส่งอาหารให้ผู้สูงอายุและด้านความเป็นอยู่ ในที่พักอาศัย การให้บริการทำความสะอาดและการแจ้งเตือนภัยต่าง ๆ การปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงการจัดบริการคมนาคมเกี่ยวกับการขนส่งหรือโดยสาร เพื่อสะดวกแก่การใช้บริการสาธารณะในการเดินทางหรือการใช้บริการสาธารณะอื่น ๆ

2.4.3.2 ประเทศญี่ปุ่น

รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น ค.ศ.1946 กำหนดรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนให้หลักประกันสิทธิในการได้รับสวัสดิการสังคมจากรัฐเพื่อให้ประชาชนทุกคนในประเทศมีสิทธิได้รับการดูแลและสนับสนุนด้านสุขภาพและการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน โดยรัฐต้องจัดให้มีระบบสวัสดิการสังคม ประกันสังคม และสาธารณสุขให้ครอบคลุมทุกด้านต่อการดำรงชีวิต (มาตรา 25) และเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากมีประชากรเป็นผู้สูงอายุจำนวนมากกว่าประชากรวันอื่น ญี่ปุ่นจึงได้ออกกฎหมายพื้นฐานเกี่ยวกับมาตรการสำหรับสังคมผู้สูงอายุ ฉบับที่ 129 ค.ศ.1995 (The Basic Law Measures for Aging Society (Law No.129, 1995) โดยกำหนดคุ้มครองเกี่ยวกับการมีงานทำและการมีรายได้ (มาตรา 9) คุ้มครองเกี่ยวกับสุขภาพและสวัสดิการ (มาตรา 10) คุ้มครองเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในทางการเรียนรู้และทางสังคม (มาตรา 11) คุ้มครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิต (มาตรา 12) การวิจัยในสิ่งที่ต้องได้รับความคุ้มครอง เป็นพิเศษ เช่น การป้องกันและรักษาโรคสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น (มาตรา 13) และการสะท้อนมุมมองของประชาชน ในทางแนวนโยบายตามมาตรการสำหรับสังคมผู้สูงอายุ (มาตรา 14) โดยระบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของญี่ปุ่น ได้ดำเนินการโดยแบ่งเป็น 2 ระบบใหญ่ๆ คือ

1) ระบบบำนาญสาธารณะ

ประเทศญี่ปุ่นมีระบบบำนาญแห่งชาติและระบบประกันบำนาญลูกจ้างรัฐได้เพิ่มอัตราเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม และแก้ไขหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุของผู้ประกันตนที่จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพในระบบประกันบำนาญลูกจ้าง โดยเพิ่มจากอายุ 60 ปี เป็นอายุ 65 ปี ทั้งนี้ เพื่อลดภาระของลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนภายหลังมิให้ต้องรับภาระแทนผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานแล้วมีสิทธิรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพมากเกินไป

2) ระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของญี่ปุ่นโดยระบบการดูแลระยะยาว (Long-term Care Insurance) แยกพิจารณาได้เป็น 2 ด้าน ดังนี้

(1) โครงสร้างของระบบการดูแลระยะยาว

องค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาล หรือสำนักงานเขต กรณีเป็นเขตการปกครองในเมืองหลวง โดยได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากรัฐและจังหวัด และจากผู้รับประกันในระบบอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ ผู้รับประกันสุขภาพ และผู้รับประกันบำนาญ มีกองทุนโดยผู้รับประกันจ่ายเงินสมทบเข้าสู่กองทุนตามรายได้ ซึ่งอาจมีการลดส่วนอัตราเงินสมทบสำหรับผู้มีรายได้น้อย

(2) การจัดสวัสดิการสังคมของระบบการดูแลระยะยาว

การจัดสวัสดิการสังคมดังกล่าวสำหรับผู้สูงอายุ มีทั้งบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ (Preventive Service) ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันการดูแลผู้สูงอายุ โดยกำหนดให้รัฐจัดบริการด้านการรักษาพยาบาลด้วยการออกไปให้บริการ ณ สถานที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้ารับบริการ ณ สถานพยาบาลได้ อันเป็นการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุทุกคนอย่างเดียวกัน

2.4.3.3 ประเทศสิงคโปร์

การจัดทำแผนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของสิงคโปร์ เริ่มจากคณะกรรมการ Inter Ministerial Population Committee on the Aging Population) ของประเทศ โดยได้จัดทำแผนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขึ้นในปี ค.ศ.2001 – 2005 ซึ่งในแผนดังกล่าวมีการกำหนดนโยบายที่สำคัญในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่มุ่งเน้นให้เกิดการบูรณาการทางสังคม (Social Integration) โดยให้การดูแล ในครอบครัวเป็นหลัก และบริการต่าง ๆ ที่มีต้องสามารถประสาน และเชื่อมโยงกับการดูแลในครอบครัวและชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้น การพัฒนางานด้านผู้สูงอายุจึงมีการกำหนดแนวคิดการดำเนินงาน 3 ประการ ได้แก่

1) การปรับทัศนคติของสังคมต่อการเข้าสู่วัยสูงอายุ (Heart Ware) เป็นลักษณะการเตรียมความพร้อม

2) การสร้างเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุ (Soft Ware) เป็นแนวคิดที่กำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการอเนกประสงค์ (Multi Service Center) สำหรับบริการแก่ผู้สูงอายุและครอบครัว

3) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ (Heart Ware) โดยเน้นการสร้างที่พักอาศัย และการคมนาคมที่ดีและมีความสะดวก

นอกจากนี้ นโยบายสำคัญที่รัฐบาลสิงคโปร์ได้จัดสำหรับผู้สูงอายุ คือ การจัดที่พักอาศัย การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นสวัสดิการชุมชน (Community Services) เช่น Community Center สำหรับกิจกรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ความสามารถในการเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุ (Accessibility) และบริการที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวัน เป็นต้น

2.5 งานวิจัยและผลงานที่เกี่ยวข้อง

สุทิน อ่อนอุบล (2541) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัดชัยภูมิ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุทั้งเพศชายและหญิง ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อยู่นอกเขตเทศบาลและนอกเขตสุขาภิบาลของจังหวัดชัยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดชัยภูมิทุกด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการบริการสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพอนามัยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การจัดที่อยู่อาศัยด้านการส่งเสริมอาชีพและความมั่นคงของรายได้ตามลำดับ

วิไลวรรณ วัฒนานนท์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุทั้งเพศชายและหญิง ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในชุมชนบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 180 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการ ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง เรื่องที่พบว่ามีความต้องการมากที่สุด คือ ความต้องการเรื่องสภาวะสุขภาพอนามัย ส่วนความต้องการด้านสังคมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก เรื่องที่พบว่ามีความต้องการมากที่สุด เรื่องความต้องการด้านบทบาท และความสัมพันธ์ในครอบครัว

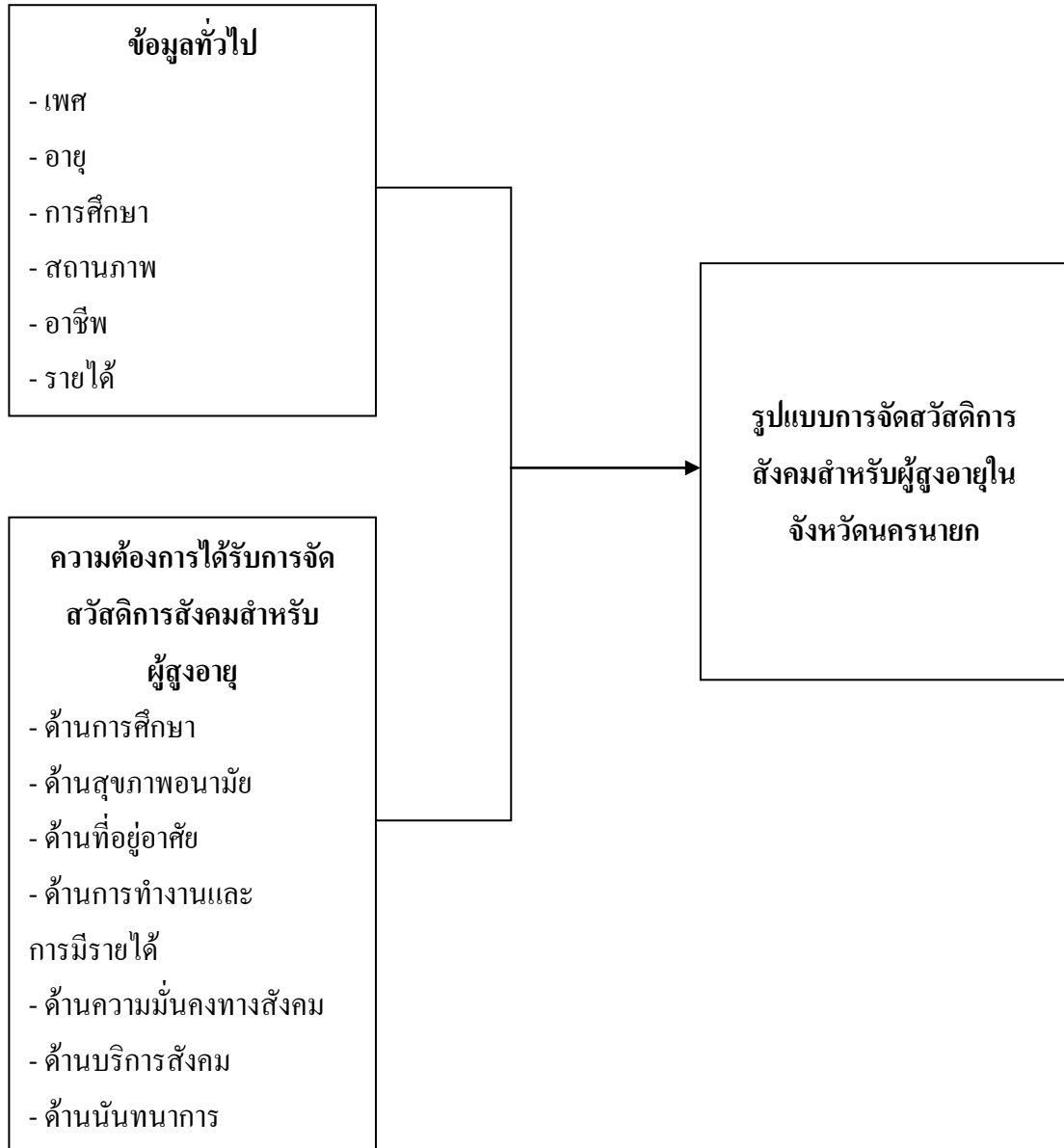
ศิริวรรณ ศิริบุญ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ : การศึกษากรณีตัวอย่างการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ และการตอบสนองของชุมชนต่อปัญหาและความต้องการนั้น โดยทำการวิจัย ใน 4 พื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร ขอนแก่น เชียงใหม่ และสุพรรณบุรี การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมและระยะหลังการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคม 11 เดือน ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ และครู แล้วจึงนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้ง 2 มาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุ คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาทางด้านจิตใจ ปัญหาครอบครัว และปัญหาอื่น ๆ ที่สำคัญพบว่า มีผู้สูงอายุเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง มีปัญหาเรื่องความเหงา ความว้าเหว่ นอกจากต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและสุขภาพแล้ว สิ่งที่ผู้ปวยต้องการ คือ การพบปะสังสรรค์ หรือการมีองค์กรที่จะเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรม

มาลินี วงษ์สิทธิ์ และศิริวรรณ ศิริบุญ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประชาสัมพันธ์กับการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ รูปแบบการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ ความคิดเห็นของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งอยู่ในฐานะของผู้ที่ให้และรับการเกื้อหนุน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่มีบทบาทในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ครู กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 163 คน และผู้สูงอายุจำนวน 1,007 ราย ใช้วิธีการสุ่มอย่างมีระบบ เก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ กรมประชาสงเคราะห์ จัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ พื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร 1 แห่ง ชุมชนชานเมือง 1 แห่ง เขตชนบท 2 แห่ง และพื้นที่ที่อยู่นอกเขตดำเนินกิจกรรมของกรมประชาสงเคราะห์ อีก 4 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุ คือ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ ส่วนความต้องการของผู้สูงอายุนั้นต้องการความช่วยเหลือด้านการเงินและการรักษาพยาบาล ผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด คือ ผู้สูงอายุหญิง ผู้ที่ด้อยการศึกษา ผู้ที่มีอายุมาก และผู้ที่ภาวะสุขภาพไม่ดี

กรมกิจการผู้สูงอายุ ได้ทำการวิจัยเรื่องการเข้าถึงและความพึงพอใจต่อบริการตามสิทธิผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ 23 จังหวัด และ 2 เขตในกรุงเทพมหานคร จำนวน 4,224 คน พบว่าในเรื่องของการรับรู้สิทธิต่าง ๆ ผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 41.1 มีการรับรู้ระดับน้อย ร้อยละ 39.8 รับรู้ระดับปานกลาง และร้อยละ 19.1 รับรู้ระดับมาก สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการใช้บริการ ได้แก่ ปัญหาที่เกิดจากการจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากไม่มีการปิดประกาศสิทธิ หรือประกาศมีขนาดและสีของตัวอักษรไม่เหมาะสม ในส่วนของความต้องการบริการตามสิทธินั้น ผู้สูงอายุต้องการเบี่ยงชีพเป็นรายเดือนและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการรับเบี่ยงชีพสูงกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมา คือ สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานพยาบาล เช่น ทางลาด ป้ายแสดงจุดบริการผู้สูงอายุ ห้องน้ำ ซึ่งผู้สูงอายุเสนอแนะให้ภาครัฐพัฒนาการประชาสัมพันธ์ทั้งการขยายกลุ่มเป้าหมายการให้ความรู้การปรับปรุงรูปแบบและวิธีการประชาสัมพันธ์อีกด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการทำวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยศึกษาปัญหาและความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ และเสนอรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร เว็บไซต์ หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครนายก ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ อำเภอปากพลี จำนวน 340 คน โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วนประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดนครนายก และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการศึกษา คือ ผู้สูงอายุใน 4 อำเภอของจังหวัดนครนายก ได้แก่ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ และอำเภอปากพลี

2. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครนายก ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ อำเภอปากพลี โดยใช้โดยใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน จำนวน 370 คน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้สูงอายุในสถานะยากลำบาก ฐานะยากจน ไม่มีผู้ดูแลเจ็บป่วยเรื้อรัง ไม่มีอาชีพ เป็นต้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

5 หมายถึง มีความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการฯ ระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการฯ ระดับมาก

3 หมายถึง มีความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการฯ ระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการฯ ระดับน้อย

1 หมายถึง มีความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการฯ ระดับน้อยที่สุด

และนำมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนน และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามหลักจุดกึ่งกลาง (Mindpoint) ของช่วงระดับคะแนนโดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับความต้องการมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับความต้องการมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับความต้องการปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับความต้องการน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับความต้องการน้อยที่สุด

นอกจากนี้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับ และตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

1. การศึกษาแนวคิด จากเอกสารวิชาการต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการด้านการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ

2. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม และปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1) นางกัญญารัตน์ จิรจินดา ตำแหน่ง นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ รักษาราชการแทนพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก เชี่ยวชาญด้านสวัสดิการผู้สูงอายุและการวิจัยทางสังคมศาสตร์

2) นายกิตติพงษ์ ชูประสิทธิ์ ตำแหน่ง ท้องถิ่นจังหวัดนครนายก เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

3) นางบุษบา ใจกล้า ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขเชี่ยวชาญ (ด้านส่งเสริมพัฒนา) เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

4. การทำสอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

5. นำแบบสอบถามไปทดสอบกับผู้สูงอายุที่ต้องการได้รับการสวัสดิการสังคม ในพื้นที่อำเภอเมืองนครนายก จำนวน 30 ชุด โดยไม่ซ้ำกับผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก เก็บข้อมูลผู้สูงอายุ 4 อำเภอ โดยอธิบายรายละเอียดและสร้างความเข้าใจในข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถาม ให้แก่อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ให้สามารถนำไปเก็บข้อมูลกับผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง และส่งกลับคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) และใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย

ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก

การศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก มีการจัดเก็บข้อมูลผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดนครนายกใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ และอำเภอปากพลี โดยการจัดเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างใช้แบบสอบถามผู้สูงอายุ จำนวน 370 คน โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลแบ่งเป็น 3 ส่วนประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้สูงอายุ ผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก โดยมีการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 370 คน ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผลการศึกษา ดังนี้

เพศและอายุ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 245 คน (ร้อยละ 66.2) เพศชาย จำนวน 125 คน (ร้อยละ 33.8) ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 60 -69 ปี จำนวน 215 คน (ร้อยละ 58.1) 70 -79 ปี จำนวน 100 คน (ร้อยละ 27) และอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 55 คน (ร้อยละ 14.9) (ตารางที่ 4-1 และตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-1 : แสดงเพศ

(หน่วยนับ : คน)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	125	33.8
หญิง	245	66.2
รวม	370	100

ตารางที่ 4-2 : แสดงอายุ

(หน่วยนับ : คน)

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
60 - 69 ปี	215	58.1
70 - 79 ปี	100	27
80 ปีขึ้นไป	55	14.9
รวม	370	100

สถานภาพผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 210 คน (ร้อยละ 56.8) หม้าย จำนวน 95 คน (25.7) โสด จำนวน 40 คน (10.8) หย่าร้าง/แยกกันอยู่ จำนวน 15 คน (ร้อยละ 4.1) (ตารางที่ 4-3)

ตารางที่ 4-3 : สถานภาพผู้สูงอายุ

(หน่วยนับ : คน)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	40	10.8
สมรส	210	56.8
หม้าย	95	25.7
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	15	4.1
ไม่เลือก	10	2.7
รวม	370	100

ระดับการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 165 คน (ร้อยละ 44.6) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 55 คน (ร้อยละ 14.9) มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 55 คน (ร้อยละ 14.9) ปริญญาตรี จำนวน 35 คน (ร้อยละ 9.5) ปวช./ปวส. จำนวน 25 คน (ร้อยละ 6.8) ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 25 คน (ร้อยละ 6.8) และสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 10 คน (ร้อยละ 2.7) (ตารางที่ 4-4)

ตารางที่ 4-4 : แสดงระดับการศึกษา

(หน่วยนับ : คน)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	25	6.8
ประถมศึกษา	165	44.6
มัธยมศึกษาตอนต้น	55	14.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย	55	14.9
ปวช./ปวส.	25	6.8
ปริญญาตรี	35	9.5
สูงกว่าปริญญาตรี	10	2.7
รวม	370	100

การประกอบอาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 80 คน (ร้อยละ 21.6) เกษตรกรรม จำนวน 70 คน (ร้อยละ 18.9) และอื่น ๆ จำนวน 90 คน (ร้อยละ 24.3) (ตารางที่ 4-5) โดยส่วนมากมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2001 บาท จำนวน 115 คน (ร้อยละ 31.1) และสูงกว่า 8000 บาทจำนวน 90 คน (ร้อยละ 24.3) (ตารางที่ 4-6)

ตารางที่ 4-5 : การประกอบอาชีพ

(หน่วยนับ : คน)

การประกอบอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	60	16.2
ค้าขาย	80	21.6
รับจ้าง	55	14.9
เกษตรกรรม	70	18.9
ข้าราชการบำนาญ	15	4.1
อื่น ๆ	90	24.3
รวม	370	100

ตารางที่ 4-6 : รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

(หน่วยนับ : คน)

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 2001 บาท	115	31.1
2,001 - 3,000 บาท	80	21.6
3,001 - 4,000 บาท	15	4.1
4,001 - 5,000 บาท	35	9.5
5,001 - 6,000 บาท	5	1.4
6,001 - 7,000 บาท	10	2.7
7,001 - 8,000 บาท	20	5.4
สูงกว่า 8000 บาท	90	24.3
รวม	370	100

ส่วนที่ 2 สรุปข้อมูลระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก

ตารางที่ 4-7 : สรุปข้อมูลระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก จำแนกรายด้าน

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับค่าเฉลี่ย	ระดับความต้องการ
1. ด้านการศึกษา	3.61	มาก
2. ด้านสุขภาพอนามัย	4.03	มาก
3. ด้านที่อยู่อาศัย	3.88	มาก
4. ด้านการทำงานและการมีรายได้	3.89	มาก
5. ด้านความมั่นคงทางสังคม	4.01	มาก
6. ด้านบริการสังคม	4.11	มาก
7. ด้านนันทนาการ	3.93	มาก
ภาพรวม	3.92	มาก

จากตารางสรุปข้อมูลระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก จำแนกรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการสังคมด้านบริการสังคมมากที่สุด มีระดับค่าเฉลี่ย 4.11 รองลงมาคือ ด้านสุขภาพอนามัย มีระดับค่าเฉลี่ย 4.03 และด้านความมั่นคงทางสังคมเท่ากับ 4.01 สำหรับด้านนันทนาการเท่ากับ 3.93 ด้านการทำงานและการมีรายได้เท่ากับ 3.89 ด้านที่อยู่อาศัยเท่ากับ 3.88 และด้านการศึกษา น้อยที่สุดเท่ากับ 3.61 โดยภาพรวมระดับความต้องการอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4-8 : จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านการศึกษา

หน่วย : ราย

ตัวเลขในวงเล็บ () : ร้อยละ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ						
	1	2	3	4	5	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ด้านการศึกษา							
1. การจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในหลักสูตรต่าง ๆ	30 (8.1)	35 (9.5)	75 (20.3)	130 (35.1)	100 (27)	3.64	มาก
2. การจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ	30 (8.1)	40 (10.8)	60 (16.2)	145 (39.2)	95 (25.7)	3.64	มาก
3. การจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่อง	35 (9.5)	30 (8.1)	120 (32.4)	125 (33.8)	60 (16.2)	3.39	ปานกลาง
4. การจัดศูนย์ถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นประจำตำบล	40 (10.8)	35 (9.5)	55 (14.9)	130 (35.1)	110 (29.7)	3.64	มาก
5. การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนางานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	30 (8.1)	25 (6.8)	65 (17.6)	145 (39.2)	105 (28.4)	3.73	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.61					มาก	

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนางานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในหลักสูตรต่าง ๆ การจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ การจัดศูนย์ถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นประจำตำบล

ตารางที่ 4-9 : จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัย

หน่วย : ราย

ตัวเลขในวงเล็บ () : ร้อยละ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ						
	1	2	3	4	5	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ด้านสุขภาพอนามัย							
1. การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ	20 (5.4)	20 (5.4)	45 (12.2)	115 (31.1)	170 (45.9)	4.07	มาก
2. การให้บริการตรวจสุขภาพประจำปีสำหรับผู้สูงอายุ	20 (5.4)	20 (5.4)	30 (8.1)	120 (32.4)	180 (48.6)	4.14	มาก
3. การให้คำแนะนำการออกกำลังกายที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ	25 (6.8)	15 (4.1)	45 (12.2)	145 (39.2)	140 (37.8)	3.97	มาก
4. การจัดบริการรถรับ - ส่งผู้ป่วย กรณีฉุกเฉิน	20 (5.4)	25 (6.8)	40 (10.8)	140 (37.8)	145 (39.2)	3.99	มาก
5. การให้คำปรึกษาด้านสภาพจิตใจแก่ผู้สูงอายุ	20 (5.4)	20 (5.4)	55 (14.9)	130 (35.1)	145 (39.2)	3.97	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.03						มาก

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การให้บริการตรวจสุขภาพประจำปีสำหรับผู้สูงอายุ การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การจัดบริการรถรับ - ส่งผู้ป่วย กรณีฉุกเฉิน

ตารางที่ 4-10 : จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย

หน่วย : ราย

ตัวเลขในวงเล็บ () : ร้อยละ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ						
	1	2	3	4	5	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ด้านที่อยู่อาศัย							
1. การจัดบริการที่พักสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบสถานสงเคราะห์	40 (10.8)	10 (2.7)	85 (23)	145 (39.2)	90 (24.3)	3.64	มาก
2. การจัดบริการบ้านพักกรณีฉุกเฉินสำหรับผู้สูงอายุ	40 (10.8)	25 (1.4)	85 (23)	150 (40.5)	90 (24.3)	3.66	มาก
3. การจัดบริการซ่อมแซมบ้านพักผู้สูงอายุ	30 (8.1)	10 (2.7)	70 (18.9)	105 (28.4)	155 (41.9)	3.93	มาก
4. การจัดกิจกรรมพัฒนาที่อยู่อาศัยแก่ผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วม	5 (1.4)	25 (6.8)	55 (14.9)	135 (36.5)	150 (40.5)	4.08	มาก
5. การจัดบริการครอบครัวอุปการะสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวไร้ที่พึ่ง	2 (1.4)	40 (10.8)	50 (13.5)	105 (28.4)	170 (45.9)	4.07	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.88						มาก

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การจัดกิจกรรมพัฒนาที่อยู่อาศัยแก่ผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วม การจัดบริการครอบครัวอุปการะสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวไร้ที่พึ่ง การจัดบริการซ่อมแซมบ้านพักผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4-11 : จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านการทำงาน และการมีรายได้

หน่วย : ราย

ตัวเลขในวงเล็บ () : ร้อยละ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ						
	1	2	3	4	5	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ด้านการทำงานและการมีรายได้							
1. การสนับสนุนงบประมาณประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ	10 (2.7)	10 (2.7)	85 (23)	120 (32.4)	140 (37.8)	4.01	มาก
2. การฝึกอบรมฝีมือแรงงาน	20 (5.4)	30 (8.1)	70 (18.9)	150 (40.5)	100 (27)	3.76	มาก
3. การศึกษาดูงานด้านอาชีพทั้งในและต่างจังหวัด	10 (2.7)	25 (6.8)	80 (21.6)	115 (31.1)	140 (37.8)	3.95	มาก
4. การจัดให้มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผู้สูงอายุ	15 (4.1)	20 (5.4)	65 (17.6)	165 (44.6)	105 (28.4)	3.88	มาก
5. การจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ด้านอาชีพและภูมิปัญญาผู้สูงอายุ	15 (4.1)	5 (1.4)	105 (28.4)	140 (37.8)	105 (28.4)	3.85	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.89					มาก	

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านการทำงาน และมีรายได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การสนับสนุนงบประมาณประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ การศึกษาดูงานด้านอาชีพทั้งในและต่างจังหวัด การจัดให้มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4-12 : จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านความมั่นคงทางสังคม

หน่วย : ราย

ตัวเลขในวงเล็บ () : ร้อยละ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ						
	1	2	3	4	5	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ด้านความมั่นคงทางสังคม							
1. บริการศาสนกิจ และฌาปนกิจให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีญาติ	25 (6.8)	15 (4.1)	55 (14.9)	135 (36.5)	140 (37.8)	3.95	มาก
2. ลดหย่อนภาษีเงินได้แก่บุตร ซึ่งเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุ	20 (5.4)	25 (6.8)	35 (9.5)	125 (33.8)	165 (44.6)	4.05	มาก
3. บริการด้านกฎหมาย เพื่อป้องกันรักษาความปลอดภัย สิทธิ และสวัสดิการ	30 (8.1)	15 (4.1)	45 (12.2)	140 (37.8)	140 (37.8)	3.93	มาก
4. การอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น	20 (5.4)	10 (2.7)	50 (13.5)	125 (33.8)	165 (44.6)	4.09	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.01					มาก	

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ ด้านความมั่นคงทางสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น ลดหย่อนภาษีเงินได้แก่บุตร ซึ่งเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุ บริการศาสนกิจและฌาปนกิจให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีญาติ

ตารางที่ 4-13 : จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านบริการสังคม

หน่วย : ราย

ตัวเลขในวงเล็บ () : ร้อยละ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ						
	1	2	3	4	5	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ด้านบริการสังคม							
1. การจัดเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	25 (6.8)	15 (4.1)	35 (9.5)	60 (16.2)	235 (63.5)	4.26	มาก
2. การจัดเครื่องอุปโภคบริโภค	10 (2.7)	25 (6.8)	35 (9.5)	125 (33.8)	175 (47.3)	4.16	มาก
3. ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ	15 (4.1)	20 (5.4)	35 (9.5)	130 (35.1)	170 (45.9)	4.14	มาก
4. การสนับสนุนอาสาสมัครบริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน	15 (4.1)	20 (5.4)	45 (12.2)	130 (35.1)	160 (43.2)	4.08	มาก
5. การให้คำปรึกษาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินชีวิต	25 (6.8)	15 (4.1)	55 (14.9)	145 (39.2)	130 (35.1)	3.92	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.11					มาก	

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านบริการสังคม ทางสังคม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การจัดเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การจัดเครื่องอุปโภคบริโภค ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4-14 : จำนวน ร้อยละ และระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านนันทนาการ

หน่วย : ราย

ตัวเลขในวงเล็บ () : ร้อยละ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ						
	1	2	3	4	5	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ด้านนันทนาการ							
1. การสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในและต่างจังหวัด	10 (2.7)	15 (4.1)	75 (20.3)	95 (25.7)	175 (47.3)	4.11	มาก
2. การสนับสนุนกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน	15 (4.1)	15 (4.1)	60 (16.2)	165 (44.6)	115 (31.1)	3.95	มาก
3. การสนับสนุนกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	10 (2.7)	10 (2.7)	55 (14.9)	150 (40.5)	145 (39.2)	4.11	มาก
4. การสนับสนุนกิจกรรมวันอาทิตย์	20 (5.4)	15 (4.1)	115 (31.1)	130 (35.1)	90 (24.3)	3.69	มาก
5. การสนับสนุนกิจกรรมร้องเพลงและเต้นรำ	15 (4.1)	15 (4.1)	105 (28.4)	125 (33.8)	110 (29.7)	3.81	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.93					มาก	

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านนันทนาการ ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในและต่างจังหวัด การสนับสนุนกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การสนับสนุนกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก” ในบทนี้เป็นการสรุปให้เห็นในภาพรวมของการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการด้านการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุและเสนอรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก โดยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยด้านการจัดสวัสดิการสังคม ข้อมูลแนวคิดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ สถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทย การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุของประเทศไทย และต่างประเทศ ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ โดยการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก จำนวน 370 คน ซึ่งเป็นผู้สมัครใจและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลทั่วไปและความต้องการในการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ สรุปผลการศึกษา ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 245 คน (ร้อยละ 66.2) เพศชาย จำนวน 125 คน (ร้อยละ 33.8) โดยมีอายุ 60 -69 ปี จำนวน 215 คน (ร้อยละ 58.1) 70 -79 ปี จำนวน 100 คน (ร้อยละ 27) และอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 55 คน (ร้อยละ 14.9)

ความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุจังหวัดนครนายกตารางที่ 5-1 : สรุปข้อมูลระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก จำแนกรายด้าน

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับค่าเฉลี่ย	ระดับความต้องการ
1. ด้านการศึกษา	3.61	มาก
2. ด้านสุขภาพอนามัย	4.03	มาก
3. ด้านที่อยู่อาศัย	3.88	มาก
4. ด้านการทำงานและการมีรายได้	3.89	มาก
5. ด้านความมั่นคงทางสังคม	4.01	มาก
6. ด้านบริการสังคม	4.11	มาก
7. ด้านนันทนาการ	3.93	มาก
ภาพรวม	3.92	มาก

ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความต้องการได้รับสวัสดิการอยู่ในระดับมากทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบริการสังคม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความมั่นคงทางสังคม ด้านนันทนาการ ด้านการทำงาน และการมีรายได้ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านการศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนางานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในหลักสูตรต่าง ๆ การจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ และการจัดศูนย์ถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นประจำตำบล

2. ระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัย

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การให้บริการตรวจสุขภาพประจำปีสำหรับผู้สูงอายุ การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การจัดบริการรถรับ - ส่งผู้ป่วย กรณีฉุกเฉิน

3. ระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การจัดกิจกรรมพัฒนาที่อยู่อาศัยแก่ผู้สูงอายุ โดยชุมชนมีส่วนร่วม การจัดบริการครอบครัวอุปการะสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวไร้ที่พึ่ง การจัดบริการซ่อมแซมบ้านพักผู้สูงอายุ

4. ระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านการทำงานและมีรายได้

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านการทำงาน และมีรายได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การสนับสนุนงบประมาณประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ การศึกษาคุณานด้านอาชีพทั้งในและต่างจังหวัด การจัดให้มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผู้สูงอายุ

5. ระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านความมั่นคงทางสังคม

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ ด้านความมั่นคงทางสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น ลดหย่อนภาษีเงินได้แก่บุตรซึ่งเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุ บริการศาสนกิจและฌาปนกิจให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีญาติ

6. ระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านบริการสังคม

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านบริการสังคม ทางสังคม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การจัดเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การจัดเครื่องอุปโภคบริโภค ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ

7. ระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านนันทนาการ

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านนันทนาการ ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในและต่างจังหวัด การสนับสนุนกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การสนับสนุนกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการจัดสวัสดิการสังคม

1. ด้านการศึกษา

ควรจัดให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ โรงเรียนผู้สูงอายุ มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ เป็นสำคัญ

2. ด้านสุขภาพอนามัย

ควรจัดทำระบบการจัดลำดับคิวของโรงพยาบาล ควรขยายบริการ “70 ปีไม่มีคิว” จากกลุ่มอายุ 70 ปี เป็น อายุ 75 ปี หรืออายุ 80 ปีขึ้นไป

3. ด้านที่อยู่อาศัย

ควรมีการสนับสนุนงบประมาณการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอต่อความต้องการ โดยบูรณาการความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในจังหวัด อาทิ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการ บริษัท ห้าง ร้านต่างๆ เป็นต้น

4. ด้านการทำงานและการมีรายได้

ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เงินกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ จากกองทุนผู้สูงอายุ ทั้งประเภทรายบุคคล รายละไม่เกิน 30,000 บาท และรายกลุ่ม กลุ่มละไม่น้อยกว่า 5 คน กลุ่มละไม่เกิน 100,000 บาท

5. ด้านความมั่นคงทางสังคม

ควรมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะ เช่น ที่จอดรถ ทางลาด ห้องน้ำ ป้ายสัญลักษณ์ และการบริการข้อมูลข่าวสาร เพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของผู้สูงอายุ รวมไปถึงผู้ดูแลอุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่เป็นคนพิการ ควรเพิ่มอัตราการลดหย่อนภาษีเงินได้ของผู้ดูแลตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จากเดิมคนละ 60,000 บาท ให้สามารถลดหย่อนได้มากขึ้น เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นคนพิการ/ผู้ป่วยติดเตียงค่อนข้างสูงมาก

6. ด้านบริการสังคม

ควรเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยไม่พิจารณาแบบขั้นบันได แต่พิจารณาตามสภาพปัญหาและความจำเป็นในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ และการสนับสนุนเครื่องอุปโภคบริโภค ควรจัดสรรให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุ

7. ด้านนันทนาการ

ควรมีการสนับสนุนงบประมาณให้กับชมรมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม

การศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก พบว่า สวัสดิการที่ผู้สูงอายุต้องการเป็นสวัสดิการที่ภาครัฐมีการจัดบริการไว้แล้ว แต่ยังไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งปัญหาสำคัญได้แก่ ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐ เนื่องจากไม่รู้ข้อมูลข่าวสาร ภาครัฐขาดการประชาสัมพันธ์ จึงเป็นที่มาของข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับจังหวัด คือ โครงการหน่วยบริการเคลื่อนที่เพื่อผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก (Mobile Unit Center Service) เพื่อจัดบริการด้านการตรวจสุขภาพ การให้ความรู้เรื่องสิทธิและการเข้าถึงสวัสดิการของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น ทุนประกอบอาชีพ การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การฝึกอบรมทักษะการประกอบอาชีพ ฯลฯ เป็นการทำงานเชิงรุก เพื่อให้สวัสดิการของรัฐเข้าถึงผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation) และการคำนึงถึงผู้สูงอายุเป็นสำคัญ (Client Based Center)

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก ในมิติการจัดบริการหรือสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุแบบรายบุคคล เพื่อใช้การวางแผนหรือกำหนดนโยบายของจังหวัดนครนายก โดยมุ่งเน้นการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการ วิถีการดำเนินชีวิต และสภาพปัญหาของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ โดยบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในระดับจังหวัดทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อร่วมกันจัดสวัสดิการสังคมที่ผู้สูงอายุสามารถใช้บริการได้จริงอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย เอกสารวิจัย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สำนักส่งเสริมและผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุ.

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546. กรุงเทพมหานคร : เจ เอส การ์พิมพ์, 2547.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2546). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2545.

จิตรา วีรบุรินทร์. รูปแบบการจัดบริการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุไทย. วิทยานิพนธ์ดุสิต
บัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล และนุชนาถ ยูอันเงาะ. กลไกการบริหารระบบสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไทย ใน
ชุดโครงการวิจัยและพัฒนานโยบายระบบสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการ
สังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. 2552.

เนตรนภา จารุชาติ และ ผศ. ดร. ปรีดา ธนสุกาญจน์. การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขต
องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร.
มหาวิทยาลัยนเรศวร

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) , 4 มิติสู่คุณภาพชีวิตผู้สูงวัยในชุมชน, บริษัท
ที คิว พี จำกัด, สิงหาคม 2554

วันชัย ชูประดิษฐ์. การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลำทับ
อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์,
2555

วิจิตรา (ฟุ้งถัดดา) วิเชียรชม. การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. การขับเคลื่อนระบบการบริการอย่างบูรณาการเพื่อสิทธิและสุขภาวะของ
ผู้สูงอายุในระดับชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

สมสมัย พิลาแดง ยุทธพล ทวะชาติ และกัตัญญู แก้วหาหนาม. ความต้องการสวัสดิการสังคมของ
ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคงพวย อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์.
จังหวัดกาฬสินธุ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 2557

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 12 กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ . การจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้
ผู้สูงอายุในระดับตำบลอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุน
วิชาการ 1 – 12, 2555

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. โครงการศึกษาการ
จัดระบบการดูแลทางสังคมและระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในครอบครัว
และชุมชน กรณีศึกษาในเขตพื้นที่สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 เอกสาร
ทางวิชาการ ปี 2558. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2, 2558

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. โครงการ
ศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย เอกสารทาง
วิชาการ 2558. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2, 2558

อุทัย สุดสุข และคณะ. สถานการณ์ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันความต้องการและ
คุณภาพชีวิตของผู้อายุ. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2552

ภาคผนวก

แบบสอบถามความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ

จังหวัดนครนายก

แบบสอบถาม

เรื่อง ความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

ไม่ได้เรียนหนังสือ

ประถมศึกษา (ป.1 – ป.6)

มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3)

มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6)

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

4. สถานภาพ

โสด

สมรส

หม้าย

หย่าร้าง/แยกกันอยู่

5. อาชีพ

ไม่ได้ประกอบอาชีพ

ค้าขาย

รับจ้าง

เกษตรกรรม

รับราชการ

พนักงานรัฐวิสาหกิจ

บริษัทเอกชน

อื่น ๆ (ระบุ)

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม (เบี้ยยังชีพ บุตร/หลานให้รายได้จากอาชีพ)

ต่ำกว่า 2,001 บาท

2,001-3,000 บาท

3,001-4,000 บาท

4,001-5,000 บาท

5,001-6,000 บาท

6,001-7,000 บาท

7,001-8,000 บาท

สูงกว่า 8,000 บาท

7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว (รวมทุกคนในครอบครัว)

☐ ต่ำกว่า 20,001 บาท	☐ 20,001-30,000 บาท
☐ 30,001-40,000 บาท	☐ 40,001-50,000 บาท
☐ 50,001-60,000 บาท	☐ 60,001-70,000 บาท
☐ 70,001-80,000 บาท	☐ สูงกว่า 80,000 บาท

ตอนที่ 2 ความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

5 หมายถึง มีความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุใน ระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุใน ระดับมาก

3 หมายถึง มีความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุใน ระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุใน ระดับน้อย

1 หมายถึง มีความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุใน ระดับน้อยที่สุด

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ				
	1	2	3	4	5
ด้านการศึกษา					
1. การจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในหลักสูตรต่าง ๆ					
2. การจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ					
3. การจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่อง					
4. การจัดศูนย์ถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นประจำตำบล					
5. การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนางานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ					
ด้านสุขภาพอนามัย					

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ				
	1	2	3	4	5
1. การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ					
2. การให้บริการตรวจสุขภาพประจำปีสำหรับผู้สูงอายุ					
3. การให้คำแนะนำการออกกำลังกายที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ					
4. การจัดบริการรถรับ - ส่งผู้ป่วย กรณีฉุกเฉิน					
5. การให้คำปรึกษาด้านสภาพจิตใจแก่ผู้สูงอายุ					
ด้านที่อยู่อาศัย					
1. การจัดบริการที่พักสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบสถานสงเคราะห์					
2. การจัดบริการบ้านพักกรณีฉุกเฉินสำหรับผู้สูงอายุ					
3. การจัดบริการซ่อมแซมบ้านพักผู้สูงอายุ					
4. การจัดกิจกรรมพัฒนาที่อยู่อาศัยแก่ผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วม					
5. การจัดบริการครอบครัวอุปการะสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวไร้ที่พึ่ง					
ด้านการทำงานและการมีรายได้					
1. การสนับสนุนงบประมาณประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ					
2. การฝึกอบรมฝีมือแรงงาน					
3. การศึกษาดูงานด้านอาชีพทั้งในและต่างจังหวัด					
4. การจัดให้มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผู้สูงอายุ					

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ				
	1	2	3	4	5
5. การจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ด้านอาชีพและ ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ					
ด้านความมั่นคงทางสังคม					
1. บริการศาสนกิจ และฌาปนกิจให้ผู้สูงอายุที่ไม่มี ญาติ					
2. ลดหย่อนภาษีเงินได้แก่บุตร ซึ่งเป็นผู้อุปการะ เลี้ยงดูผู้สูงอายุ					
3. บริการด้านกฎหมาย เพื่อป้องกันรักษาความ ปลอดภัย สิทธิและสวัสดิการ					
4. การอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยแก่ ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการ สาธารณะอื่น					
ด้านบริการสังคม					
1. การจัดเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ					
2. การจัดเครื่องอุปโภคบริโภค					
3. ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน ผู้สูงอายุ					
4. การสนับสนุนอาสาสมัครบริการดูแลผู้สูงอายุที่ บ้าน					
5. การให้คำปรึกษาและแนวทางแก้ปัญหาการ ดำเนินชีวิต					
ด้านนันทนาการ					
1. การสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในและ ต่างจังหวัด					
2. การสนับสนุนกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน					

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ				
	1	2	3	4	5
3. การสนับสนุนกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา					
4. การสนับสนุนกิจกรรมวันอาทิตย์					
5. การสนับสนุนกิจกรรมร้องเพลงและเต้นรำ					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเพิ่มเติมข้อเสนอแนะในด้านความต้องการและสิ่งที่จังหวัดนครนายกควรได้รับการพัฒนา สนับสนุน ปรับปรุงเพื่อเป็นแนวทางในการจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายกต่อไป

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นายวรพันธุ์ สุวัณณสส์

ตำแหน่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก

วัน เดือน ปีเกิด 28 กรกฎาคม 2505 อายุปัจจุบัน 56 ปี

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี 1. รัฐศาสตร์บัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2527

2. นิติศาสตร์บัณฑิต สาขากฎหมาย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2531

ปริญญาโท 1. พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2527

ประวัติการอบรม

1. พัฒนาเทคนิคด้านอัคริภัย ณ ประเทศสวีเดน ระหว่างวันที่ 14 พ.ย. – 19 ธ.ค. 37

2. นักเรียนนายอำเภอ รุ่นที่ 44 ณ วิทยาลัยการปกครอง ระหว่างวันที่ 8 เม.ย. – 19 ก.ย. 40

3. นักปกครองระดับสูง รุ่นที่ 48 ณ วิทยาลัยมหาดไทย ระหว่างวันที่ 5 มิ.ย. – 2 ก.ย. 48

ประวัติการรับราชการที่สำคัญ (ตั้งแต่อำนาจการต้น)

1. นายอำเภอหนองแขง จ.สระบุรี (อำนาจการต้น) พ.ศ. 2546 – 2547

2. นายอำเภอวิหารแดง จ.สระบุรี (อำนาจการต้น) พ.ศ. 2547 – 2548

3. ผู้อำนวยการส่วนการสอบสวนคดีอาญา สำนักงานสอบสวนและนิติการ
(อำนาจการต้น) พ.ศ. 2548 – 2550

4. ผู้อำนวยการศูนย์บริการประชาชน สำนักงานสอบสวนและนิติการ
(อำนาจการต้น) พ.ศ. 2550 – 2553

5. นายอำเภอวัฒนานคร (อำนาจการต้น) พ.ศ. 2553 – 2554

6. นายอำเภอวัฒนานคร (อำนาจการสูง) พ.ศ. 2554 – 2555

7. ปลัดจังหวัดสระแก้ว (อำนวยการสูง) พ.ศ. 2556 – 2557
8. รองผู้ว่าราชการจังหวัดอำนาจเจริญ (บริหารต้น) พ.ศ. 2557 – 2558
9. รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก (บริหารต้น) พ.ศ. 2558 – ปัจจุบัน

ประวัติผลงานด้านการบริหาร วิชาการหรืออื่น ๆ ที่ได้รับการยกย่อง

- มีนาคม 2553 รางวัลชนะเลิศการประกวดการดำเนินงานบริการประชาชน (ด้านกระบวนการบริการประชาชน) จากสำนักงาน กพร.
- 1 เมษายน 2553 ข้าราชการพลเรือนดีเด่นของกรมการปกครองประจำปี 2552
- 20 มิถุนายน 2558 ผู้นำดีเด่นด้านการพัฒนานโยบายแก้ไขปัญหาเสพติด จากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย : ศึกษาเฉพาะกรณี

จังหวัดนครนายก

ผู้วิจัย นายวรพันธุ์ สุวัณณสส์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ผู้สูงอายุ” ถือเป็นกลุ่มประชากรที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ 11 ข้อ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 นโยบายข้อ 3. การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ ได้ระบุถึงการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัย เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีเงินหรือกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต โดยจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้าน สถานพักฟื้น และโรงพยาบาล ที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว อีกทั้ง รัฐบาลได้ดำเนินการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยกำหนดให้มียุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้คนทุกกลุ่มในสังคม และสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง รวมไปถึงการเสริมสร้างพลังทางสังคม และการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมอีกด้วย

ในปี พ.ศ.2559 ประเทศไทยมีประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 10.78 ล้านคน คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ.2564 ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์” (Completed Aged Society) คือ มีประชากรที่เป็นผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายๆ ด้าน อาทิ ทรัพยากรแรงงานการผลิตลดลง งบประมาณใช้จ่ายด้านสาธารณสุขที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอันเกิดจากรายได้เลี้ยงชีพหลังเกษียณไม่เพียงพอ ฯลฯ เป็นต้น

สำหรับจังหวัดนครนายก มีประชากรที่มีสัญชาติไทยตามข้อมูลทะเบียนราษฎร พ.ศ.2560 จำนวน 258,577 คน มีผู้สูงอายุ จำนวน 46,799 คน คิดเป็นร้อยละ 18.05 ของประชากรทั้งจังหวัด ซึ่งในอนาคต จังหวัดนครนายกก็จะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Completed Aged Society) ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายและมาตรการด้านสวัสดิการสังคม เพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัยของจังหวัดให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วถึงผู้สูงอายุทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแล ช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรี และ

ความมั่นคงของชีวิต ตอบสนองกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก เพื่อเป็นแนวทางในการจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทยตลอดจนรองรับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนขั้นพื้นฐาน มุ่งสู่เป้าหมายการเป็นสังคมสูงวัยที่มีความมั่นคง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบและแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาและความต้องการด้านการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดนครนายก ได้แก่ ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้ง การส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน ให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการและบริการสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมทุกระดับ เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย สำหรับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ รวมไปถึงการจัดทำโครงการเพื่อบรรจุแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายของรัฐบาล เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่

- 1) การศึกษา (Education)
- 2) สุขภาพอนามัย (Health Care)
- 3) ที่อยู่อาศัย (Housing)
- 4) การทำงานและการมีรายได้ (Employment and Income Maintenance)
- 5) ความมั่นคงทางสังคม (Social Security)
- 6) บริการสังคม (General Social Services)
- 7) นันทนาการ (Recreation)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการทำวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและความต้องการของผู้สูงอายุ กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก หาแนวทางการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของจังหวัดนครนายก โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร เว็บไซต์ หนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครนายก ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ อำเภอปากพลี โดยใช้โดยใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน และใช้แบบสำรวจข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก

ผลการวิจัย

การศึกษาปัญหาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ และแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก โดยศึกษาจากเอกสารงานวิจัยด้านการจัดสวัสดิการสังคม ข้อมูลแนวคิดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ สถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทย การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุของประเทศไทย และต่างประเทศ ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนครนายก จำนวน 370 คน ที่ร่วมให้ข้อมูลสภาพปัญหาของผู้สูงอายุ และความต้องการการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ สรุปผลการศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก

1. สวัสดิการด้านบริการสังคม

- เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
- การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ เช่น รถเข็น ไม้เท้า เครื่องยังชีพสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยและยากจน/ไม่มีคนดูแล
- การเยี่ยมเยือนผู้สูงอายุตามบ้าน
- การจัดให้มีหน่วยบริการผู้สูงอายุในชุมชน

2. สถิติการด้านสุขภาพอนามัย

- มีการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ (ตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านม คัดกรองโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิต ตรวจวัดสายตา โรคต่อกระจุก หูหนวก เป็นต้น) เพื่อให้คำแนะนำที่ถูกต้องในการดูแลตัวเอง รวมถึงส่งเสริมและให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองเบื้องต้น

- มีการให้ความรู้ในการป้องกันโรค และการจัดบริการยาสามัญประจำบ้านชุดเล็กสำหรับผู้สูงอายุที่บ้าน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ช่วยเหลือตัวเองในเบื้องต้นก่อนจะไปโรงพยาบาล หรือเจ็บป่วยเล็กน้อย เช่น ยาลม ยาคม ยาหม่อง ยาใส่แผล เป็นต้น

- มีการส่งเสริมทักษะในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น หรือพัฒนาศักยภาพให้ผู้สูงอายุสามารถเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุด้วยกันได้

- มีอาสาสมัคร หรือผู้ดูแลผู้สูงอายุ ที่มีความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ

- มีการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ดูแลหลัก ซึ่งอาจจะเป็นบุตร ญาติหรืออาสาสมัครในเรื่องของการดูแลผู้สูงอายุ โดยมีหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

- จัดบริการรถรับ - ส่งผู้ป่วย กรณีฉุกเฉิน

3. สถิติการด้านความมั่นคงทางสังคม

- จัดบริการช่องทางพิเศษ และสภาพแวดล้อมแก่ผู้สูงอายุที่เหมาะสมในสถานที่ต่าง ๆ

- จัดทำโครงการออกแบบสภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองการใช้งานของผู้สูงอายุ อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น

- จัดตั้งกองทุนเพื่อบริการศาสนกิจและฌาปนกิจให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีญาติ

4. สถิติการด้านนันทนาการ

- จัดให้มีการเล่นร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุเพื่อเป็นการผ่อนคลาย ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

- ส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยและกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ

- สนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

5. สถิติการด้านการทำงานและมีรายได้

- ส่งเสริมการฝึกอาชีพเพื่อเสริมรายได้แก่ผู้สูงอายุ

- จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เช่น การฝึกอบรมอาชีพ การพัฒนาทักษะทางอาชีพแก่ผู้สูงอายุ

- มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งกองทุน เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุในระดับตำบล

- ส่งเสริมและให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในการเข้าถึงกองทุนเพื่อการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ

- ส่งเสริมศักยภาพด้านการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืนและครบวงจรระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการติดตามประเมินผลในฐานะที่เกี่ยวเนื่องในระยะแรกให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อลดภาวะพึ่งพิงด้านเศรษฐกิจและการสร้างคุณค่าในตนเองแก่ผู้สูงอายุ

- มีช่องทางการตลาดและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุ

6. สถิติการด้านที่อยู่อาศัย

- โครงการซ่อมแซมและปรับสภาพบ้านให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ราวเกาะในทางเดิน และห้องน้ำ ทางต้องไม่ลาดชันจนเกินไป ควรมีพื้นลักษณะหยาบ มีเก้าอี้ไว้ในห้องน้ำ อุปกรณ์ทำความสะอาดควรอยู่ใกล้มือ

- การจัดบริการครอบครัวอุปการะสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวไร้ที่พึ่ง

7. สถิติการด้านการศึกษา

- ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในชุมชนตามอัธยาศัย เช่น จัดให้มีกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดวัฒนธรรม ศูนย์สุขภาพอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ศึกษาเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพ การได้แสดงความรู้ความสามารถ และเกิดการตระหนักในคุณค่าแห่งตน

- ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนาศักยภาพตนเองด้านต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมการอบรมและการศึกษาดูงาน

- การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ หรือศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ

- ส่งเสริมเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตแก่ผู้สูงอายุ เช่น การจัดให้มีห้องสมุดในหมู่บ้าน/ชุมชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาและใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก

กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 245 คน (ร้อยละ 66.2) เพศชาย จำนวน 125 คน (ร้อยละ 33.8) โดยมีอายุ 60 -69 ปี จำนวน 215 คน (ร้อยละ 58.1) 70 -79 ปี จำนวน 100 คน (ร้อยละ 27) และอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 55 คน (ร้อยละ 14.9)

ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการ ได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ

1. ด้านบริการสังคม พบว่าผู้สูงอายุต้องการเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมากที่สุด
2. ด้านสุขภาพอนามัย พบว่าผู้สูงอายุต้องการให้มีการให้บริการตรวจสุขภาพประจำปีสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด
3. ด้านความมั่นคงทางสังคม พบว่าผู้สูงอายุต้องการการอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นมากที่สุด
4. ด้านนันทนาการ พบว่าผู้สูงอายุต้องการการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด และการสนับสนุนกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนามากที่สุด
5. ด้านการทำงานและการมีรายได้ พบว่าผู้สูงอายุต้องการการสนับสนุนงบประมาณประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด
6. ด้านที่อยู่อาศัย พบว่าผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาที่อยู่อาศัยแก่ผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด
7. ด้านการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุต้องการให้มีการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนางานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการจัดสวัสดิการสังคม

1. ด้านการศึกษา
ควรจัดให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ โรงเรียนผู้สูงอายุ มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ
2. ด้านสุขภาพอนามัย
ควรจัดทำระบบการจัดลำดับคิวของโรงพยาบาล ควรขยายบริการ “70 ปีไม่มีคิว” จากกลุ่มอายุ 70 ปี เป็น อายุ 75 ปี หรืออายุ 80 ปีขึ้นไป

3. ด้านที่อยู่อาศัย

ควรมีการสนับสนุนงบประมาณการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอต่อความต้องการ โดยบูรณาการความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในจังหวัด อาทิ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการ บริษัท ห้าง ร้านต่างๆ เป็นต้น

4. ด้านการทำงานและการมีรายได้

ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เงินกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ จากกองทุนผู้สูงอายุ ทั้งประเภทรายบุคคล รายละไม่เกิน 30,000 บาท และรายกลุ่ม กลุ่มละไม่น้อยกว่า 5 คน กลุ่มละไม่เกิน 100,000 บาท

5. ด้านความมั่นคงทางสังคม

ควรมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะ เช่น ที่จอดรถ ทางลาด ห้องน้ำ ป้ายสัญลักษณ์ และการบริการข้อมูลข่าวสาร เพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของผู้สูงอายุ รวมไปถึงผู้ดูแลอุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่เป็นคนพิการ ควรเพิ่มอัตราการลดหย่อนภาษีเงินได้ของผู้ดูแลตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จากเดิมคนละ 60,000 บาท ให้สามารถลดหย่อนได้มากขึ้น เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นคนพิการ/ผู้ป่วยติดเตียงค่อนข้างสูงมาก

6. ด้านบริการสังคม

ควรเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยไม่พิจารณาแบบขั้นบันได แต่พิจารณาตามสภาพปัญหาและความจำเป็นในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ และการสนับสนุนเครื่องอุปโภคบริโภค ควรจัดสรรให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุ

7. ด้านนันทนาการ

ควรมีการสนับสนุนงบประมาณให้กับชมรมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม

การศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก พบว่า สวัสดิการที่ผู้สูงอายุต้องการเป็นสวัสดิการที่ภาครัฐมีการจัดบริการไว้แล้ว แต่ยังไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งปัญหาสำคัญ ได้แก่ ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐ เนื่องจากไม่รู้ข้อมูลข่าวสาร ภาครัฐขาดการประชาสัมพันธ์ จึงเป็นที่มาของข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับจังหวัด คือ โครงการหน่วยบริการเคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก (Mobile Unit Center Service) เพื่อจัดบริการด้านการตรวจสุขภาพ การให้ความรู้เรื่องสิทธิและการเข้าถึงสวัสดิการของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น ทานประกอบอาชีพ การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การฝึกอบรมทักษะการประกอบอาชีพ ฯลฯ เป็นการทำงานเชิงรุก เพื่อให้สวัสดิการของรัฐเข้าถึงผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation) และการคำนึงถึงผู้สูงอายุเป็นสำคัญ (Client Based Center)